

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Pedagogická fakulta

ÚSTAV PEDAGOGIKY A SOCIÁLNÍCH STUDIÍ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vladimíra Pěčonková

DĚTSKÉ OCHOTNICKÉ DIVADLO

Olomouc 2012

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Neumeister, PhD.

MOTTO:

„Dovolte dětem hrát si.“

Prohlášení autorky

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedeníh pramenů a literatury.

V Olomouci, 27. března 2012

.....

Vladimíra Pěčonková

Poděkování

Děkuji Mgr. Pavlu Neumeisterovi, PhD. za věcné připomínky a rady při vedení diplomové práce. Děkuji také obyvatelům obce Štítina na Opavsku, kde jsem prováděla hlavní část výzkumu, zejména Mgr. Marii Dominikové a Mgr. Jaroslavu Dominikovi.

OBSAH

ÚVOD	6
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Z HISTORIE DIVADLA NA NAŠEM ÚZEMÍ	9
1.1 POČÁTKY DIVADELNÍ TVORBY.....	9
1.2 STŘEDOVĚKÉ DIVADLO.....	9
1.3 JAN ÁMOS KOMENSKÝ.....	12
1.4 19. STOLETÍ.....	13
1.5 LOUTKOVÉ DIVADLO.....	14
1.6 20. STOLETÍ.....	15
1.6.1 PAMĚTI DIVADELNÍHO SPOLKU HAVLÍČEK.....	15
1.6.2 ŠAMU A DIVADELNÍ TRADICE VE ŠTÍTINĚ.....	19
1.6.3 PO SOUČASNOST.....	20
1.6.4 Z HISTORIE ŠTÍTINSKÉ ŠKOLY.....	22
1.7 MELČ.....	25
1.8 OCHOTNICKÝ SPOLEK NA PODOLÍ.....	26
1.9 HORNÍ BENEŠOV.....	27
2 DIVADLO HRANÉ DĚTMI V SOUČASNOSTI	29
2.1 PROČ HRÁT S DĚTMI DIVADLO.....	29
2.2 DĚTSKÉ OCHOTNICKÉ DIVADLO V JINÝCH ZEMÍCH.....	31
2.3 STŘEDISKA VOLNÉHO ČASU V ČR.....	35

3 DRAMATICKÁ VÝCHOVA.....	37
3.2 PŘEKÁŽKY VE VYUŽÍVÁNÍ METOD.....	38
3.3 CO NENÍ DRAMATICKÁ VÝCHOVA.....	39
3.4 DRAMATICKÁ VÝCHOVA V RVP.....	40

II PRAKTICKÁ ČÁST

4 CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI, DÍLČÍ ÚKOLY.....	44
4.1 ŠTÍTINA 2002-2004.....	45
4.2 DĚTSKÝ DOMOV MELČ 2005.....	55
4.3 HRADEC NAD MORAVICÍ 2005-2007.....	59
4.4 HORNÍ BENEŠOV.....	65
4.4.1 DOTAZNÍKY.....	72
4.4.2 KAZUISTIKA.....	76

5 ZÁVĚR.....	87
---------------------	-----------

DIAGRAMY- MOTIVACE.....	88
-------------------------	----

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ.....	90
---	----

SEZNAM PŘÍLOH.....	92
--------------------	----

SEZNAM ZKRATEK.....	93
---------------------	----

ANOTACE

Úvod:

V dřívějších dobách lidé rádi hráli ochotnické divadlo. Bavili se jím děti i dospělí, ulehčovalo jim mnohdy jejich těžké životní osudy, mohli v něm vyjádřit svou nespokojenost s děním ve společnosti. V současné přetechizované době se hlavní okruh zájmů velké části lidí přesunul před monitory. Rovněž kontakty mezi lidmi jsou často zprostředkovány jen přes facebook a další.

Ale i dnes, i když v menší míře, najdeme skupinky lidí, které se ve svém volném čase a bez nároku na honorář, schází, aby bavili sebe i okolí. Ti odvážnější pak předvádí, jaké sociální neduhy se vyskytují v běžném životě každého z nás.

Zde se již rýsuje vysvětlení, proč jsem si vybrala ochotnické divadlo (zejména dětské) do své diplomové práce. Proč právě dětské ochotnické divadlo v souvislosti s pedagogikou? Myslím si, že spolu úzce *souvisí*. Člověk, který chce něčeho dosáhnout, aby jej ostatní následovali, musí dobře sehrát svoji životní roli. Někteří lidé ve společnosti získali obdivuhodné mistrovství a přesvědčí ostatní takřka o čemkoli. Herecký talent se dá využít i zneužít v mnoha oblastech lidské činnosti. V politice, obchodu i dalších. V pedagogice může hodně pomoci, a jak jsem si sama vyzkoušela, pomáhá. Učitelé a vychovatelé, kteří nezaujmu, rozšíří jen řady těch, jež přispěli k negativnímu přístupu ke vzdělávání, školství.

Pokud vystoupíte v dětském věku na jeviště, můžete si vyzkoušet, jak jste na tom s přesvědčivostí. Dokážete vtáhnout publikum do děje? Získat si sympatie? Umíte sdělit svůj názor, aby obecenstvo bylo přesvědčeno, že to co říkáte, je „to“ prospěšné?

Všichni se snažíme hrát svou životní roli (nemáme k tomu ale roli papíru, jako návod jak na to, na rozdíl od divadelních herců v minulosti). Někdy se s tím, co předvádíme, zcela ztotožňujeme, opravdu si myslíme „je to tak“. Pak je pro nás zvlášť bolestivé poznání, že publikum není přesvědčeno, nepodali jsme ten správný výkon. V jiném případě nesouhlasíme s tím, co prezentujeme svému okolí, ale v našem zájmu, či zájmu publika, je nutné takto problematiku uvádět. Nemáme pak starost s věrohodností před publikem. Můžeme si pohrávat s tématem, zažíváme škodolibou radost z chytré provedené inscenace. „*Takoví cyničtí jednotlivci jednají buď pro svůj prospěch, nebo prospěch komunity, společnosti.*“¹⁾

Ne vždy musí být takové jednání špatné. Je možno i takovým způsobem, vytvořit mnoho dobrého. Právě jedinci, kteří mají potenciál pozitivní hodnoty vytvářet, by měli, dle mého názoru, procvičovat umění předat své názory tak, aby obecenstvo přijímalo kladně. Jenže, co je dobré a pro koho?

Jedním z možných způsobů cesty k úspěchu je rovněž soulad mezi vzhledem a vystupováním. Těžko mohu ve svém věku hrát si na teenagera, abych se studentům přiblížila. V lepším případě by si mě prostě nevšímalí. Je třeba zvolit řešení (což je velmi obtížné), aby i učitel, kterého od žáků dělí více let, byl schopen zaujmout a přesvědčit. Ale ani mladí pedagogové nemají problematiku vyřešenu. Nedostatek zkušeností je může přivést do situací, kdy ani věk, pokud chybí ostatní, není pomocníkem. Právě nevhodným školním působením bývají mnozí přesvědčení, že nemohou vyjádřit myšlenky na veřejnosti, předvést své názory, diskutovat o nich. Vždy je někdo, kdo již dosáhl rozhodovací pozice, jež jim řekne: „Takhle ne, zkus to jinak!“ Došli bychom nějakého pokroku, kdyby všichni kopírovali názory těch dříve? Zkusíte párkrát jinak, jste vráceni do „normy“ a vytváříte nic neříkající elaboráty, jen ať uspějete.

A zpět k dětem. Díky nevhodnému pedagogickému působení mohou rezignovat. Je spousta vyučujících, kteří potlačí zvědavost přeřazením otázky k promyšlenému útoku odbočit od probíraného. Právě proto jsem se pokusila sepsat práci, která zaznamenává postupy pedagogů, mající obvykle úspěch. Dokázaly přehodnotit postoje k povinné školní docházce u alespoň určitého množství žáků. Kdyby se mohl každý učitel pochlubit, že změnil negativní postoj ke vzdělávání jen například u třiceti jedinců, asi by se již v současnosti těšil na výuku téměř každý.

Mnohé děti si aktivní činností v divadelním kroužku vyzkoušely, že mohou vyslovit svůj názor. Předvést ostatním, co umí. Naštěstí stále existují lidé, kteří nerezignovali, dnešní komerční doba je nepřiměřla změnit své názory a přesvědčení. Věnují se dále dětem bezplatně. Působí v ochotnických divadelních souborech, bez nároku na honoráře. Škoda jen, že jich stále ubývá.

1) GOFFMAN, E. *Všichni hrajeme divadlo*. Praha : Studio Ypsilon. 1999, s. 25.

Podle Goffmana, amerického sociologa, je celý život jedna velká divadelní scéna. Domy a oblečení představuje jako kulisy a kostýmy. Poukazuje detailním rozborem na důsledky propadu představení.

Rozeznává 3 klíčové role: účinkující, divák a nezasvěcenec.

Profesor Ivan Vyskočil v doslovu Goffmanovy knihy: „*Ve své době zprostředkoval nový typ sebe porozumění i náhledu světa.*“

Cíle a metody práce:

Ve své diplomové práci jsem se zaměřila na čtyři dětské divadelní ochotnické skupiny, na jejichž práci jsem se podílela. V praktické části je zahrnut popis prostředí, odkaz na divadelní tradice v lokalitě, charakteristiky a činnost souborů i jednotlivých členů, jak se vyvíjeli jako ochotníci i lidé a celkové zhodnocení práce, jejího smyslu.

V teoretické části pak divadlo jako takové, historický vývoj divadelnictví na našem území, ve čtyřech zvolených lokalitách, poznatky z literatury i dalších materiálů o dramatické výchově, dětském ochotnickém divadle.

Hlavním cílem práce je charakterizovat význam ochotnického a zvláště dětského divadla v rámci volnočasových aktivit dětí mladšího a staršího školního věku jako doplněk dramatické výchovy vycházející z RVP a zároveň jako možnost prevence sociálně patologických jevů.

Dosažení hlavního cíle práce je podmíněno naplněním dílčích cílů, jimiž jsou:

- a) charakterizovat proměny ochotnického divadla jako volnočasové aktivity v rámci konkrétních lokalit a shrnout jejich historický význam
- b) charakterizovat nutnost implementace dramatické výchovy do školního kurikula
- c) vysvětlit význam dětského divadla v rámci současného výchovného působení na mládež
- d) uvést konkrétní příklady dramatické práce s mládeží
- e) prostřednictvím empirického výzkumu zjistit motivaci dětí k účasti na divadle.

M.M. Bachtin:“ *Vždy, ve všech epochách minulosti, existovalo veřejné prostranství a na něm smějící se lid.....Smích je stejně univerzální jako vážnost, míří na svět jako celek, na dějiny, na celou společnost, na světový názor. Je to druhá pravda o světě.....Proto se smích mohl ze všeho nejméně stát nástrojem útlaku a mámení. A nikdy se nepodařilo učinit jej do důsledku oficiálním....* “¹⁾

1 Z historie divadla na našem území

1. 1 Počátky divadelní tvorby v Evropě a na našem území

Divadelní prvky se vyskytovaly již v kultuře slovanských kmenů, které ve 4-5. století pronikaly z východoevropských oblastí do střední Evropy. Bylo to však mnohem později, než se vytvořily divadelní kultury velkých říší Orientu a Středomoří. Například v Athénách v prostorách divadla se divadelní hry hrávaly na počest Dionýsa, boha vína a nespoutaného veselí a časem se staly součástí veselých dionýských slavností.

I u Římanů byly hry součástí slavností a svátků. Většinou navazovaly na obsah nebo formu rituálních obřadů. Na našem území archeologické nálezy dokládají, s výjimkou pohřebních rituálů, převážně kulturu hmotnou.

1) BACHTIN, M. M. *Francois Rabelais a lidová kultura středověku a renesance.*

Praha : Argo. 2007

2)<http://www.antickepamatky.cz/place>

1. 2 Středověké divadlo

Jasnější obraz o zvycích a obyčejích i divadelních prvcích si lze utvořit až v epoše feudální. 12. století je obdobím ustálení feudálních vztahů u nás. Právě od té doby lze v českých zemích sledovat počátky rozvoje vlastního divadla. Divadlo se rozvíjelo před širokým okruhem publika. Bylo názorné a obecně přístupné, na rozdíl od literatury, protože znalost čtení a psaní patřila až do 14. století jen okruhu duchovních vzdělanců. Divadlo se ve svých počátcích, musíme si uvědomit vliv církve na společenské dění, dělilo na duchovní a světské. Duchovní divadlo vycházelo z katolických obřadů a biblických textů. Světské vypovídalo o životě rozdílných společenských vrstev. Rané doklady o jakýchsi českých umělcích, vyskytujících se v blízkosti feudálů, hovoří o „*ioculatorech*“, vyskytuje se zde rovněž výraz „*histrion*“ (z latiny – herec). Důležité místo připadlo ve středověké společnosti *žakérům*, jejichž cílem bylo bavit různorodou činností středověké obecnost. Jen málokterým z nich se podařilo touto činností hmotně a společensky zajistit. Více se stávalo, že se toulali z místa na místo a pronásledovala je nouze a bezpráví. Přesto byli společností vyhledáváni. Dovedli pobavit i poučit. Produkce se odehrávala na středověkých tržištích, veřejných prostranstvích, hospodách.³⁾

Úryvek z nejsvětější skladby v českém středověkém dramatu *Mastičkář*:

*„Tak se musí vešdy státi
žeť se zlob zlobí obrátí
a dobré dobrým se oplatí,
ktož zle myslí, ten vždy ztratí.“*

Děj: Mastičkář a jeho sluha rozloží na tržišti krám a začnou tam vychvalovat své léčebné masti. Sluha Rubín přiláká ke krámku tři Marie, které shánějí masti k balzamování mrtvého Kristova těla. Mastičkář Severin se jim snaží za každou cenu prodat mast a přesvědčí je tím, že před jejich očima vzkřísí Abrahámovu syna Izáka. Mast prodá za 2 hřivny zlata, ale jeho manželka mu doma vyčítá, že měl vydělat za tuto mast více.⁴⁾

Po založení univerzity v Praze (1348) se mohl nejvýrazněji projevit vliv studentů na českou kulturu. Vytvářeli si vlastní divadelní představení, ve kterých předváděli scény z tehdejšího života. Středověké divadlo si vydobýlo v soudobém životě významné postavení.

Velmi oblíbené bývaly hry dialogické, založené na veselém rozhovoru nebo hádce dvou osob.

Rozmach českého středověkého divadla ustal na počátku 15. století s novými požadavky husitského hnutí. Došlo k přerušení styku s Evropou, drama zaniká.

V 15. -16. století snaha o obnovu drama, psáno latinsky, náboženská tematika. 17. století přineslo kromě krátkých frašek a náboženské tematiky i hry z venkovského prostředí, kdy zejména venkovské divadlo reagovalo na dějinné události, které důrazně zasahovaly do života českého lidu (války s Turky, selské rebelie).⁴⁾

3) ČERNÝ, V. *Staročeská milostná lyrika*. Praha : MLADÁ FRONTA. 2006

4) Pozn.: Autor této frašky není známý, ale předpokládá se, že autory jsou studenti (*scholárové, žáci*), kteří se vedle *žakérů* významně podíleli na herecké realizaci středověkých her.

BARTOŠ, J. et al. *Dějiny českého divadla I*. Praha : Academia. 1968

1.3 Jan Ámos Komenský (1592-1670)

Díky němu se české školství zapsalo nesmazatelně do dějin a dílo Jana Ámose Komenského poskytovalo metodickou základnu pro mnoho škol, zejména ve světě.

Škola hrou je kniha plná divadelních dramát. Žáci se je učili hrát na jevišti a v kontextu těchto her byla zakódována učební látka. Tento způsob učení byl na tehdejší dobu velmi moderní.

Studium předváděné Komenským obsahuje jednoduché učivo, ne na úrovni univerzit. Některá vysvětlení se hodí spíše pro školu obecnou. Například v matematice vysvětlují základní početní úkony, vysvětlení je ukončeno trojčlenkou. V zeměpise se dozvídáme o pěti světadílech, výklady z metafyziky jsou rovněž začátečnické, ale jako úvod k těžším úkolům. Je to důležité pro pochopení obecnstvem.

Myšlenky Komenského:

Veřejné vystupování podněcuje žáky k horlivosti více, než napomínání

Pro divadlo se žáci učí rádi, naučí se přitom užitečným věcem snáze než čtením nebo posloucháním

Vědomí, že výsledky jejich práce budou vystaveny před oči veřejnosti, pohání je stále k vyšší snaze

Divadlo je obrazem života, hra na jevišti příkladem pro život ⁵⁾

Škola hrou – škola na jevišti, se k nám bohužel začala vracet, dle mého názoru, až s příchodem vyučujících cizích jazyků, kteří nám předváděli to, co vlastně u nás již mělo probíhat a rozvíjet se.

“Bud’te zdraví příznivci studií, a bud’te zdraví tak, abyste nám i naši škole byli dlouho vládcí a rádci.”⁶⁾

5) KOMENSKÝ, J. A. *Škola na jevišti*. Brno : Komenium. 1947.

6) *tamtéž, doslov*

1. 4 19. století

19. století zaznamenalo rozmach sousedského divadla. Vliv českého divadla na šíření české řeči je známý a značný. Zatímco na počátku 19. století existovalo jen asi 300 českých knih, počet českých her přesahoval 2000. V roce 1867 bylo v zemích Koruny české napočítáno 200 ochotnických spolků. Divadla složená z dobrovolníků šířila kulturu, znalost českých dějin, jazyka, poskytovala příjemné rozptýlení divákům a naplňovala umělecké ambice členů souborů.⁷⁾

Naši furianti

„Hádat se, předvádět se, trumfovat se, kdo víc, kdo lépe!“

„Naši furianti je realistické drama Ladislava Stroupežnického s podtitulem „obraz života v české vesnici o čtyřech dějstvích“. Premiéra hry se uskutečnila v roce 1887 v Národním divadle. Publikum hru přivítalo s rozpaky, diváci nebyli zvyklí na „syrové“ vyobrazení venkova, očekávali spíše zidealizovanou podobu (například hry J. K. Tyla). V dialozích nechybí humor, dialogy se skládají z hovorového jazyka, prokládaného jihočeským nářečím. Hra se v různých podobách hraje dodnes.“⁸⁾

Známe všichni i ze současnosti! Kdysi byla vynalezena zrcadla... Jenže! ... Díváte se do zrcadla každý den. Kriticky se vidíte pouze v pubertě. A co pak? Člověk si na svůj obraz zvykne.

První realistické drama u nás – naši furianti vzniklo v roce 1887 z přesvědčení jeho autora Ladislava Stroupežnického, že na jeviště patří skutečný život.⁹⁾

V menších obměnách se dá hrát i v současnosti. Stačí si dosadit místo práce ponocného modernější funkci a použít žargon současných politiků, místo málem zrušené svatby něco z ekonomické oblasti. Jen optimistický konec spíše vyjadřuje zbožné přání.

7) V roce 1849 byla založena první česká ochotnická společnost a brzy poté vznikly další.. Dopad těchto kočovných společností byl relativně velký, a přestože jejich hry byly poměrně oblíbené, nevyhnuły se tyto kočovné společnosti velkým finančním problémům.

8) <http://cs.wikipedia.org>

9) Drama se odehrává ve vesnici Honice (ve skutečnosti realistické zpodobnění Stroupežnického rodiště Cerhonic) na Písecku

1. 5 Loutkové divadlo

Není možno opomenout ani loutkové divadlo, zvláště *Kašpárka* Matěje Kopeckého. Byl odvozen od *Kasperla*, který se vyskytoval v předměstských divadelních scénách ve Vídni. Na rozdíl od *Kasperla* byl méně hrubý, byl však vtipný a velmi často parodoval vznešené postavy. Udržoval živý kontakt s diváky dospělými i dětskými. Velmi často vstupoval do děje a přímo reagoval na chování publika. Velkou roli hrál při výkladu souvislostí děje, především objasňováním vlasteneckých myšlenek skrytých ve hrách. Vlastenecký cit probouzel i barvami, ve kterých byl oblečen, červené a bílé (národní barvy). Účinek bezprostředních reakcí Kašpárka závisel na improvizacích schopnostech a pohotovosti loutkoherce. Kašpárek se velmi zasloužil i o udržení českého jazyka. Při častých návštěvách loutkových her děti neustále slyšely češtinu při veřejném vystoupení, a tak ji začaly chápat jako jazyk rovnocenný jazyku úředně používanému. *Národ nezhyne, dokud jazyk žije!*¹⁰⁾

Kašpárek se stal symbolem chytrého, veselého, milého hrdiny, který si dovede vždy poradit.

„ Čárka, tečka, tečka, čárka – to je zpráva pro Kašpárka.

Tečka, čárka a tak dál – to mě volá sám pan král.

Potřebuje moudrou radu, proto spěchám k jeho hradu.

*Poradím a pomohu, vždyť mám fištrón v batohu!*¹¹⁾

I v dnešní pedagogice zaznamenávají loutky používané ve výuce menších dětí velkých úspěchů. Děti rády i sami pomocí loutek předvádí učivo svým spolužákům.

10) BARTOŠ, J. et al. *Dějiny českého divadla I.* Praha : Academia. 1968.

11) ŽÁČEK, J. *Kašpárek v pekle.* Praha : Šulc a spol. 1995. s. 11

1. 6 20. Století

20. století již bude popsáno pomocí záznamů v archívu v Opavě a kronik v jednotlivých obcích. Údaje v naučné literatuře se mnohdy rozcházejí. Někde je možno se dočíst, že zájem o ochotnické divadlo upadal, jinde naopak.

Protože Štítina na Opavsku pro mě osobně znamenala počátek činnosti, které se věnuji dodnes, začnu s historií právě zde.¹²⁾

1. 6. 1. Paměti divadelního ochotnického spolku Havlíček ve Štítině

Motto: „*Ustavující výbor sešel se 15. 3. 1908 a usnesl se založiti divadelní ochotnický spolek „Havlíček“ uznávaje nezbytnou nutnost jeho.*“

*Na půdě národně dosti vlažné, z níž rostly už děti pro německou školu na Dvořáku a v okolí nedůvěřivém a v sebe se uzavírajícím, jež oživovalo muzikami, nějakým tím společenským plesem a hasičským výletem i ojedinělou návštěvou besed v Mokřých Lazcích, mezi lidmi trpnými a zatrpklými, zapustil Havlíček své kořeny.*¹³⁾

Byl veden, jak je ze záznamů patrné, snahami po vlastenecké výchově, vzdělání a ušlechtilé zábavě. Ty snahy určovaly jeho veřejný význam.

Původní ochotnický spolek měl 13 zakladatelů. Nebylo to ale poprvé, co se na území obce hrály divadelní hry. Dle kroniky se započalo s činností již o několik let dříve, kdy se sešla při nácvičku parta ochotníků a sehráli představení jako např. Sedlák křivopřísežník, Lakomec, Karel Havlíček Borovský aj.....

Tehdy koluje právě z ruky do ruky tajně čtená Havlíčkova *Jubilejní čítanka*. Z nesmělé národní tužby se lidé propracovávají k určitějším projevům. Havlíček se pro ně stal symbolem tichého odporu. Venkovské divadlo jako všeobecná a vžitá samozřejmost, vedlejší zaměstnání poukazovalo na zlo ve společnosti vtípným proslovem, šlehem v kupletu nebo plesové písničce.

Zachovej nám, Hospodine, naši drahou Českou zemi.

Na vstupenkách se objevovaly Krejcarové národní kolky.

12) Pozn.: *Netušila jsem, jak obtížné bude pátrání po kronikách v archívech. Většinu kronik jsem našla u jednotlivých kronikářů, nebo jejich rodin. Dozvěděla jsem se, že správně by měly být zaevidovány a uloženy v archívu.*

13) Státní okresní archív Opava (SOkAO) 1908 – 1953. 1184. II/122/1. *Divadelní ochotnický spolek Havlíček Štítina*

Rok po ustanovení divadla mělo již vlastní jeviště, rozepisování úloh, šití kostýmů, krojů, inscenace. Plnilo funkci pojítka veřejného života. Témata spolku se přenášela do života obyvatel vesnice a okolí. Tehdejší mládež se zapojovala se *životností a vroucností*. Mládež byla rovněž většinovým kádrem herců.

Počáteční jmění spolku činilo 245,- korun, příspěvek ustavujícího výboru.

1928:

Havlíček vstupuje do 20 svého roku. Nedostává se prostředků: Svého ochotnického jeviště o šesti proměnách nemůže dát opravit, rekvizit nemá, ve skříni jen něco starých knížek. Upřímný je vztah členů ke spolku. Teprve po převratě objevuje se vytváření jednotlivých skupinek. Snahy odkloniti spolek stranickým směrem. Ač byly výtky tehdy založeného „Sokola“ vůči stoupencům politické organizace sociálně demokratické o úmyslech zpolitizovati nebo ovládnouti spolek oprávněné či bezdůvodné – v žádném případě nejednali členové „Sokola“ nezištně, když korporativně vystoupili ze spolku.

Havlíček byl na čas oslaben. Upevnilo se uvědomění, že ochotnictvo, má-li sloužit umění, nemůže sloužit politice – ani zjevné, ani skryté. Spolek zápasil o své bytí. Herci se museli vypůjčovat z jiných spolků. Zájem obecnstva začal vyhasínat. ¹⁴⁾

Citace z kroniky obce:

Na představení „Soucitu“, hraném ve prospěch pomníku na Ostré Hůrce, muselo se dodati 20,-Kč, aby se mohla odvésti alespoň stokoruna.

Nesplnila se však škodolibá prococtví: „Spolek Havlíček jest mrtev!“ Havlíček si i přes nepřízeň svoje samostatné bytí zachoval. V roce 1924 přistoupil za člena Ústřední Matice divadelního ochotnictva. ¹⁵⁾

Heslo J. K.Tyla: „ **Všechny naše kroky musí vésti - láska k národu a jeho štěstí.**“¹⁶⁾

14) Státní okresní archiv Opava (SOKAO) 1908 – 1953. 1184. II/122/2. *Divadelní ochotnický spolek Havlíček Štítina*

15) Kronika obce spolu s dalšími uložena u rodiny pana Hajdra ve Štítině.

16) *Tamtéž*

1928 – půjčka z místního Spořitelního spolku - 3000,-Kč

V roce 1933 – 500,-Kč ¹⁷⁾

Ze zápisů je patrné, že vybrané vstupné zdaleka nestačilo pokrýt provozní náklady. Traduje se o příspěvcích do divadelní poklady i od samotných členů divadelního souboru.

Období hospodářské krize:

První počátky světové hospodářské krize počaly hmotně ohrožovat statisíce rodin a ubíjet tak jejich kulturní znaky. Krize se vloudila i do ochotnického spolku nejen finančně, ale i morální dezorientací členů. Spolek se však udržel. Přišli noví členové, dřívější odešli za prací. Hrstka nadšenců zůstala a snažila se povznést spolkový život. Citace:

„Zde ve spolku nacházíme příležitost alespoň na chvíli vysunouti se ze začarovaného (zpolitizovaného) kruhu. Vždyť divadlo může mít vliv na výchovu a život člověka. Ale v našem repertoáru jsou i libivé hry, při kterých se lidé pobaví. Zapomínají na denní starosti.“ ¹⁸⁾

V letech 1928-1935 měl spolek na repertoáru 19 her.

Byly to například (vyjmenovány jsou ty, které měly u diváků největší ohlas):

RUR

Zahraj mi tatínku naposled, Dědečkovy housle

Muzikanti z české vesnice, Hra se smrtí

Na Vikárce, Tři mušketýři, Lojzička

Počet členů: 1928 – 33

1933 - 54 + 9 čestných (zakladatelů)

1935 - 39 + 9

17) Dle zápisu z archívního souboru vypracovaného v lednu 1928 Antonínem Hartmanem, zapsaného paní A. Štrausovou

18) Další záznam z prosince 1935 - zapisovatel Rudolf Malohlava

Od roku 1933 se začíná spolku dařit. V roce 1935 již dosahuje spousty úspěchů. Tím končí zápisy v *KRONICE*. Kronikou je tlustá kniha, ve které je bohužel popsáno jen 15 listů. Zbytek zeje prázdnotou.

Poslední zápis z roku 1935 končí slovy: „*Věřím, že můj nástupce bude moci psáti zprávy radostné!*“¹⁹⁾

Do kroniky byl dále vsunutý sešit, týkající se ochotnického spolku „Křížkovský“. Jednalo se o zprávy režiséra z let 1948-1953.

Popisuje činnost spolku od 1. představení (1948).

Zápisky končí přáním do r. 1954: „*Mnoho úspěchů a zdraví všem členům spolku i obecenstvu.*“

Ze zápisů se dozvídáme, co se hrálo, které spolky ve Štítně hostovaly, návštěvnost – v průměru kolem 350 osob.

Zprávy režiséra nevyprávějí o době. Jen technické údaje, případně režisérovo krátké zhodnocení výsledku.

Dále je v kronice založený dopis bez data, s nečitelným podpisem.²⁰⁾

Vyčítá spolku nečinnost a nabádá členy k větší aktivitě. Možná je reakcí na špatně zorganizované přípravy oslav 25. výročí činnosti spolku, což by se týkalo již zmiňovaného roku 1933.

Z dopisu je zřejmé, že divadelníci prožili krizové období, chyběla jim jednotnost.

19) Patrně zapsal opět Rudolf Malohlava, podpis chybí

20) Pozn.: *V srpnu loňského roku jsem se dozvěděla, při svém pátrání ve Štítně, že podpis na dopise byl doktora Antonína Hartmanna, vojenského lékaře, který byl umučen v koncentračním táboře Dachau. Ve spolku působil jako vedoucí. Zápisky ve vloženém sešitě pak prý popisují období, kdy po válce navázal na otcovu práci doktor Antonín Hartmann mladší.*

1.6.2 ŠAMU (Štítinská akademie múzických umění) a divadelní tradice ve Štítině

Štítina byla vždy kulturní obcí, jak dokládají slova pamětníků: "*Takové v okolí nebylo.*" Historie místního ochotnického spolku má své počátky před více než sto lety. Divadlo zde hráli dospělí, mládež i děti. A již v počátečním období, za první republiky, vznikla řada významných inscenací. Repertoár byl tvořen českými hrami devatenáctého století: Maryša, Lucerna či Strakonický dudák. Dokonce zde měla být uvedena i Blodkova opera *V studni*, avšak plány zhatila mobilizace a válečné události.

Nicméně sama skutečnost, že ochotníci chtěli inscenovat operu, svědčí o nebývalém divadelním nadšení místních obyvatel. Druhá světová válka se neblaze podepsala nejenom na tváři obce. V jejím průběhu byl totiž v koncentračním táboře umučen Antonín Hartmann, vůdčí osoba amatérského souboru. (Jak již bylo zmíněno v kapitole o záznamech uchovaných v opavském archívu.) Vedení spolku se tedy ujal jeho syn, rovněž Antonín. V poválečném období, na přelomu čtyřicátých a padesátých let, bylo navázáno na tradici uvádět díla klasická (vedle Maryše to byla *Vojnarka*, *Naši furianti* či *Noc na Karlštejně*), dokonce inscenátoři sáhli i po zahraničním titulu (*Zdravý nemocný*). Nemalý vliv na kvalitu jevištních ztvárnění dramát měla také spolupráce s opavským Slezským divadlem, jež štítinskému souboru zapůjčovalo dobové kostýmy. Krizový rok 1956 znamenal v historii nejen štítinského souboru mezník, neboť z podnětu vyšších instancí došlo ke zrušení mnoha ochotnických spolků, přecházely pod osvětovou besedu.

Z majetku divadelního spolku ve Štítině se nezachovalo nic, protože knihy, kulisy, opona či reflektory byly uloženy ve volně přístupné stodole jednoho z místních občanů. Navzdory negativním skutečnostem soubor nezankl a pokračoval v inscenování české klasiky. Na sklonku padesátých let se dokonce na repertoáru objevil titul z žánru zpěvohry, *Marina*. Spolek se významně podílel na utváření kulturní podoby obce – a to nejen na poli divadelním.

V letech 1963 – 1967 fungoval pěvecko-recitační a taneční soubor. ²¹⁾

21) Na základě *KRONIKY OBCE*, která se nachází u paní kronikářky Marie Dominikové. *Pravděpodobně bylo kronik sepsáno více, nacházejí se u obyvatel obce.*

1.6.3..... po současnost

Po několikaleté tvůrčí odmlce se spolek opět dal dohromady na sklonku šedesátých let, v roce 1968. První uvedenou hrou byly Muziky, muziky, velmi úspěšná inscenace, která v historii ochotnického souboru znamenala mezník. Zaštiťující organizací amatérů se totiž stal Sbor dobrovolných hasičů ve Štítině, jenž se zároveň staral o technickou stránku inscenací. Umělci se tedy již mohli zcela soustředit pouze na samotné jevištní dílo.

Od roku 1969 se soubor pravidelně účastnil divadelní přehlídky ochotníků s názvem Těškovické jaro, kde většinou získával jednu z hlavních cen. Jen devět let po znovuzahájení činnosti byl naneštěstí zrušen sál u Stuchlíků, který doposud ochotníkům sloužil jako zkušebna a scéna. Nebylo kde hrát. Soubor se odmlčel na dlouhých dvacet tři let.

V průběhu těchto let byla uvedena pouze pohádka Z pekla štěstí, již sehráli žáci základní školy. ²²⁾

Změna nastala až roku 2000. Školní tělocvična byla přebudována na sál s jevištěm, umělci tedy získali tolik potřebné prostory. Na základě podnětu Karla Ulricha nastudoval Václav Benda, který je dodnes aktivním v dění obce, nejen kulturním, hru Neseriózní komedie, která svým úspěchem předznamenala budoucí dráhu souboru ŠAMU (Štítinská akademie múzických umění). S Procházkovou komedií spolek vyhrál první ročník přehlídky Štívadlo 2002 a zúčastnil se Krakonošova divadelního podzimu ve Vysokém nad Jizerou, kde byla odbornou kritikou oceněna režie (Václav Benda a Marie Dominiková) i představitel hlavní mužské role Jaromír Glabazňa. K jedné z dalších inscenací, Blbec k večeři, byla coby režisérka přizvána členka činohry Slezského divadla Ludmila Štědrá. I za tuto inscenaci byl soubor nominován na účast na přehlídce ve Vysokém nad Jizerou, kde Jaromír Glabazňa opět získal cenu nejvyšší. Nejinak tomu bylo u poslední inscenace ŠAMU, Proklaté Ketty. Bezesporu je nutné říci, že ŠAMU za jedenáct let své existence se nemalým způsobem zasloužila o zviditelnění obce v rámci Moravskoslezského kraje.

22) Pozn.:Uvádím zde proloženě, jako důkaz toho, že ochotnické mládí bylo v obci aktivní stále.

„Domáci soubor Šamu ze Štítiny připravil s hostující režisérkou Ludmilou Štědrou francouzskou konverzační komedii Francise Vebera Blbec k večeři. Tato inscenace se stala vyvrcholením celé soutěže. Nelehký text byl správně vyložen a posunul výsledek od povrchní komedie o zneužívání člověka člověkem k zamyšlení, kdo je vlastně blbec. Zda ten, kdo se nudí nebo důvěřivý člověk, hledající v nesnadném životě pozitivní postoj. V druhém plánu komedie jde opět o manželské vztahy. Inscenace se opírá o výrazné herecké výkony především mužů. Inscenace se vyznačuje i důslednou realizací jednotlivých situací. Vztahy a jednání jednotlivých postav jsou pravdivé, věrohodné, řada scén je zcela v duchu jevištní logiky vypracována do všech detailů. Přes uvedená pozitiva a získanou nominaci na Krakonošův divadelní podzim je třeba některé situace dořešit (odchody, scénografie).“

23)

Štívadlo se stalo pojmem v opavském okrese a s ním rovněž i školní sál s jevištěm.

24)

23) MÜLLER, Václav: Blbec k večeři byl nejlepší. (Štívadlo 2005.) AS 2005, č. 4.

24) www.amaterskedivadlo.cz

1.6.4 Z historie školy

Obecná škola byla ve Štítině založena v roce 1851. Vyučovalo se ve starém zámku a v lihovaru. Učitelé byli z Mokřých Lazců. Od roku 1870 se vyučovalo v domě č. 68. První učitel v místě byl Karel Dušek. Působil zde od roku 1871 do roku 1873. Prvním definitivním správcem s ročním služným byl Jan Bainer.

V letech 1898 - 1899 byla postavena nová školní budova nákladem 15 096 zlatých. Od roku 1909 byla škola trojtřídní, 180 žáků. V roce 1909 byla v obci založena mateřská školka.

Poslední zápis v kronice školy je ze školního roku 1938 - 1939. Je zkrácený a píše se v něm o mobilizaci. Dosavadní řídicí učitel Karel Gebauer se odstěhoval.²⁵⁾

Potom jsou zápisy psané v německém jazyce velmi nečitelným písmem. Končí německým zápisem ze školního roku 1944 - 1945. 24)

Dobu okupace a poměry ve škole popisuje s odstupem času kronikář obce Štítiny pan Antonín Hajder v obecní kronice:²⁶⁾

"Do školy nastoupil německý Schulleiter Pawlas (nepříjemný člověk a velký Čechožrout). Po osvobození se do obce nevrátil. Říkalo se o něm, že spáchal i se svou ženou sebevraždu. Byla zřízena jedna třída pro německé děti. Navštěvovaly ji i děti českých rodičů. České třídy byly přecpány. Českou školu vedl řídicí učitel K. Stypa. Byl to vlastenecký učitel z Raduně. V obci i u dětí byl velice oblíben. Škola si neudržela český nápis "Národní škola". Ten byl změněn na "Volkschule". Lidé si z nového nápisu dělali bláznů a věřili, že tam dlouho nevydrží."

25) Kronika se nachází rovněž ve Štítině, v rodině pana Hajdra

26) Tamtéž, jedná se o dodatek kroniky, který je uložen s kronikou.

Již zmiňována v předchozí části

Výpis ze školní kroniky ze školního roku 1944 - 1945:

"Vyučovalo se v náhradních prostorách, kterými byly tři místnosti u p. Františka Vrby č. p. 1 v prvním patře."

Výpisy z kroniky obce Štítina - rok 1946:

"... už konečně dochází k prvním stavebním povolením. Jen o takové důležité stavbě jako je škola, bylo na schůzích hodně uvažováno. Zda se má stavět z gruntu nová, nebo opravit stará. Jedinou stavbou, o které bylo rozhodnuto, že se bude stavět, byla stavba obecního hřbitova."

Rok 1947:

"Do dvouletek byla především pojata stavba nové obecné školy, ale i řada staveb soukromých občanů, kteří také ve dvouletce postavili."

Rok 1948:

"... v obci se objevila celá řada hotových nebo rozestavěných staveb. Vedle školy je to dům Ladislava Heisera, Ladislava Kaštovského, Josefa Kostřici ..."

Obecní kronika, 3. listopad 1948:

"Obci byl předán dar 6 600 000,- Kčs z podnětu generála Ludvíka Svobody. Dar předal arm. generál Zdeněk Novák. Dík za dar zazněl z úst slezské umělkyně Hany Salichové. Rada obce Štítiny se rozhodla jmenovat Ludvíka Svobodu a Zdeňka Nováka čestnými občany Štítiny. Dále bylo rozhodnuto, aby škola nesla jméno ministra národní obrany armádního generála Ludvíka Svobody. Kmotrem slezské obce se stala armáda. Dále byl přítomen zástupce MNO generál Kouřil, zástupce MNV Václav Krejčí. Stavební dozor nad stavbou školy vykonával ing. Konečný. Byla vybudována nákladem 12 miliónů korun. Patronát nad školou převzala ZO KSČ Barrandov Praha, která darovala škole 140 knih s knihovničkou. Výnosem JNV ŠOT referátu v Opavě č. 324 - 28/1 - 1950 - IV/1 ze dne 6. 3. 1950 bylo sděleno, že Ministerstvo školství, věd a umění vyhovuje žádosti ředitelství školy a svoluje, aby škole byl propůjčen čestný název "Škola armádního generála Ludvíka Svobody".²⁷⁾

27) Pozn.: Obecní kronika zapůjčena paní Hajdrou, Štítina-Dvořísko

Školní kronika v roce 1949 - 1950:

"Do 15. října se ještě vyučovalo v nouzových prostorách Starého pivovaru. Od 15. října 1949 se škola přestěhovala a začalo se vyučovat v nové škole. Prvním ředitelem národní školy se stal František Pavera. Škola měla 90 žáků. Prvním školníkem byl pan Emil Bortel za 3 500,- Kč hrubého (v tehdejší měně).

Od 1. 9. 1951 byla zřízena střední škola a tato byla sloučena s národní školou v jednotnou devítiletou školu. Celkem zde bylo 273 dětí (142 chlapců a 131 dívek). V té době byl ředitelem Jindřich Hadámek, zástupce byl František Pavera. Vyučovalo 8 kantorů a ředitel školy.

K zápisům v obecní kronice je nutno připojit, jak to bylo s organizováním finanční sbírky na vybudování nové školy. Štábní kapitán Josef Buršík, který byl mimo jiné také v delegaci, která pomoc přivezla, uvádí ve své knize: ²⁸⁾ " *Tehdy můj prapor osvobodil i rodnou obec generála Heliodora Píky - Štítinu. K té se váže ještě další moje poválečná vzpomínka. Podporoval jsem v armádě dobrovolnou sbírku na vybudování nové školy, místo budovy zničené válečnými operacemi. Vybralo se tehdy přes šest a půl miliónů korun. Výnos sbírky byl slavnostně předán 3. listopadu 1948. Tehdy mě na slavnost delegovali ještě jako hrdinu Sovětského svazu a bývalého velitele tankového praporu. A zatímco iniciátor celé akce generál Píky již nevinně trpěl ve věznici na Pankráci, připisovali si jeho zásluhy jiní. Při pátrání v obecní kronice i ve školní kronice po generálově jménu jsem se dočetl v zápise o událostech roku 1949: "Dne 21. ledna toho roku se dovídáme z tisku a rozhlasu, že byl odsouzen k trestu smrti za velezradu štítinský rodák, divizní generál Heliodor Píka, náměstek náčelníka generálního štábu. Tato zpráva způsobila v obci vzrušení a nelibost, protože generál Píka byl v obci velice oblíben a všichni zde dosud mají v čerstvé paměti jeho skromné vystupování a přátelský vztah ke svým rodákům za své poslední návštěvy v obci hned po osvobození*

29)

28) Nelituj oběti (Naše vojsko, Praha 1992, str. 82)

29) Škola v roce 1949, dnes nese jméno *Heliodora Píky*

1.7 Historie zámku v Melči

Ves Melč je poprvé připomínána roku 1377 při dělení opavského knížectví. V držení opavských knížat, jako součást vikštejnského panství zůstala až do roku 1671. V té době je získala Anna Magdaléna, dcera Viléma Alexandra Oderského z Liděřova na Vikštejně. Anna Magdaléna se po druhé vdala za Františka Filipa z Hodic, který Melč roku 1705 zdědil. Předpokládá se, že v té době byl v Melči jen poplužní dvůr.

Právě František Filip z Hodic je pokládán za zakladatele barokního melčského zámku a zakladatele parku. Hodičtí drželi Melč jako samostatný statek až do roku 1755, kdy ji získali opavští jezuité. Později, po zrušení řádu roku 1773 se majitelé střídali. V roce 1810 kupuje Melč majitel vikštejnského panství Jan hrabě z Tenczina a tak se Melč stává opět součástí vikštejnského majetku. Jan z Tenczina nechal zámek opravit do empírové podoby, ale již roku 1814 patří Melč hrabatům z Arzu a od roku 1888 vlastní Melč Razumovští.

Zámek byl v minulosti využíván jako lázně či nemocnice a od poč. 20. stol. zde byla zřízena zvláštní škola internátní a to až do r. 1985, kdy byla transformována na dětský domov, který má od roku 1994 právní subjektivitu.

30) Kolektiv autorů, *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, II, Severní Morava*, Nakladatelství Svoboda, 1983

1.8 Ochtotnický spolek na Podolí

Historie ochotnického divadla v Hradci nad Moravicí je velmi bohatá. V roce 2009 oslavilo sto let své činnosti. Vznik provázely potíže, protože germanizační snahy na Hradci byly mnohem silnější než v jiných obcích Opavska. V té době hrály pouze německá divadla v restauraci Arenda. České divadlo v Hradci nepůsobilo.

*„Situace inspirovala tehdejší učitelku mateřské školky paní Emilii Gudrichovou hrát divadlo s dětmi. První hrou bylo představení Dráteníček neboli **S pochtivostí nejdál dojdeš** a hrálo se v sále restaurace u Hofmana. Představení mělo úspěch a opakovalo se před plným sálem celkem třikrát. Postupně se přidávali i dospělí, kteří zde sehráli své první české ochotnické představení v roce 1909. Byl jím Šamberův - K. H. Borovský. Od té doby se na hradeckém jevišti vystřídaly desítky premiér a stovky ochotnických nadšenců.“* ³¹⁾

V období války ochotníci nehráli, ale hned v červenci 1945 se činnost ochotnického divadla oživila na půdě nové vznikající mládežnické organizace ČSM. První představení „Veselohra v lese“ mělo značné obsazení asi 50 herců. ³²⁾ Představení mělo veliký úspěch, hrálo se několikrát a mluvilo se o něm v širokém okolí.

Složitě období si hradečtí ochotníci prožili po roce 1968. Vzniklo zde Jednotné kulturní středisko - organizace, která měla na starost veškerou kulturu ve městě. Tehdejší vedoucí JKS vybrala tři hry, které by měli ochotníci hrát, ti je však odmítli a vše vyvrcholilo v roce 1974, kdy byl divadelní spolek zrušen. Činnost ochotnického souboru byla obnovena na podzim roku 2003. Pohádka Bublifuk, první nastudovaná hra po obnovení souboru, měla premiéru v květnu 2004. Od té doby divadelní spolek Na Podolí nastudoval téměř desítku představení. Od roku 2006 vystupuje soubor jako občanské sdružení Ochtotnický soubor „Na Podolí“.

V současnosti se rozrostl na 23 členů.

Samotná blízkost zámku v Hradci nad Moravicí je skvělou kulisou představení, pořádaných pod širým nebem. ³³⁾

31) Z Kroniky uložené v MÚ Hradec nad Moravicí

32) Zájem o účinkování byl obrovský

33)

1.9 Horní Benešov

Ochotnické divadlo se činí

Divadelní Soubor osvětové besedy v Horním Benešově sehrál v sobotu 28. června divadelní hru Petara Petroviče „Liják“. Před Hornobenešovskými i těmi, které neodradil nečas, a přišli z okolí, ukázali ochotníci kus pěkné, odpovědné a chvályhodné práce. Petrovičův „Liják“ je hra s velmi prostým námětem o lidech z vesnice, kteří prožívají své radosti i strasti tak, jak je den i noc přinášejí, milují se i hašteří, vidí zlo na druhých, a ne na sobě, ale nakonec po bouřce se vyjasní. Petar Petrovič, jihoslovanský autor, se dívá shovívavě na špatné vlastnosti lidí, dovede jim odpouštět, ale dovede jim také jedinečně postavit zrcadlo, aby si uvědomili, kolik malichernosti jim často kalí pěknou životní pohodu.

Vesele a mile přijal plný sál tuto milou a rozhodně poučnou hru! V těch malicherných hádkách se mohli mnozí najít, mohli si připomenout, oč by byl život pěknější, kdyby si jej lidé malichernostmi nekalili.

Úspěch hornobenešovských ochotníků spočíval v tom, že Slámova režie dovedla zvláště citlivě vyhmátnout všechna místa, která v textu nejsou dramaticky nosná. Z celého textu režisér vytvořil představení, na které se tak hned nezapomene proto, že bylo od prvního výstupu až po závěrečný obraz velmi živé a nenechalo ani chvíli diváka osamoceně sedět v sále. Atmosféra jeviště s hledištěm byla naprosto jednotná. A o to se přičinili v nemenší míře všichni herci, kteří zásluhou režie vytvořili kolektiv, jehož předností byla touha co nejvíce dát, jít za nejlepším uměleckým výkonem. Herecky vyrovnaný soubor má ve svém kolektivu velmi dobré jedince. Zvláště potěšitelné je to, že to jsou muži, kterých se obyčejně ochotníkům nedostává. Proto nás velmi potěšil výkon Zabořila ve Stojaniově, Píky v Nikolovi a Hastík v Markovi pěkně vyrostl vedle obou. Ženské postavy byly vytvořeny zkušenými herečkami, a to především Vaňkovou v Maře, Sovákovou v Jarně, Droběnovou v Pele a Endlicherovou ve Staně. Cikánka s. Krejčí dobře zapadla k těmto zkušeným a umělecky vyrovnaným herečkám i přesto, že byla na jevišti poprvé.

Je přirozené, že režisér Sláma bude, právě proto, přibírat k těmto zkušeným hereckým silám mladé, aby soubor rozšířil a zmnožil i jeho repertoárové možnosti.

Jsme potěšení, že na našem okrese máme tak dobré ochotnické soubory, které jsou s to soutěžit s nejlepšími v kraji! Místní osvětové besedy by si měly Hornobenešovské pozvat, protože jejich „Liják“ stojí za vidění: potěší, rozradostní, rozesměje a dodá chuti k životu. K úspěchu Hornobenešovským blahopřejeme.³⁴⁾

Tehdejší členové Souboru osvětové činnosti mají z tehdejší doby smíšené pocity. Chtěli prý hrát divadlo, ale bylo jim přikazováno, co mají hrát, kdy, při jaké příležitosti. Veškeré dění se neslo v duchu doby, době poplatné. Pan Zabořil, jehož herecké kvality můžeme nalézt vychvalované v tisku padesátých a šedesátých let minulého století, nevzpomíná na svou slávu právě s nadšením.

„Víte, měl jsem někdy opravdovou zlost, ale chtěl jsem hrát. Alespoň jsme vždycky vsunuli do textu nějakou menší provokaci. Ani nevím, jestli si kromě zasvěcených někdo všimnul.“ říká

35)

34) JAROSLAV SMĚJA-LONČAR. *Rok 1958. Týdeník Opavského Okresu - Nová Vesnice*

35) *Dobové fotografie jsou vystaveny v Informačním centru a městské knihovně.*

2 Divadlo hrané dětmi v současnosti

2.1 Proč hrát s dětmi divadlo?

*„Divadlo je jeden z obecně nejpřístupnějších mostů,
po němž se lze, dostat do krajiny umění vůbec.
Lidé, kteří umějí sáhnout po knížce, vnímat obraz,
setkávat se přes rampu s herci,
poslouchat hudbu či vybírat si filmy,
mají zcitlivělou vnímavost,
bystřejší uši k slyšení a oči k vidění reality jako takové. ¹⁾*

Jakou úlohu hraje divadlo v životě současných dětí? Dramatický projev rozvíjí představivost a fantazii. Umožňuje objevit možnosti sebevyjádření, vcítit se do různých lidských vlastností a zdokonalovat svůj mluvený projev. Aktivním, tvořivým způsobem děti předávají své sdělení kamarádům, rodičům a ostatním divákům, učí se komunikovat. Mají příležitost k uplatnění svých schopností, odreagování od běžných starostí a problémů, v hraní různých rolí prožívat příběhy, které v denním životě prožít nemohou. Hraním divadla se děti vzájemně obohacují. Hraní je, stejně jako pohyb, jejich přirozeným projevem. Učí se práci v kolektivu, zodpovědnosti, spolupráci.

Hra je pro děti potřebou, která přispívá k jejich tělesnému rozvoji a zlepšuje motorické dovednosti. Hra je zábavou, která napomáhá pěstovat vztahy mezi jednotlivci, utvářet kolektiv a začlenit se do skupiny dětí různého věku, charakteru a schopností. Vžíváním se do různých divadelních postav aktivují svou představivost. V jiných světech se nabízejí nové prožitky, řešení různých situací. Tvořivý proces většinou nikdy nekončí na „jevišti“. Děti ve volných chvílích živě o divadle diskutují a přemýšlejí o kostýmech, scéně, kulisách i rekvizitách. Zapojují do své dramatické aktivity svět kolem sebe – spolužáky a kamarády, sourozence, rodiče, prarodiče, tety, strýčky i další známé – žijí s divadélkem ve škole i mimo školu. ²⁾

1) MACHKOVÁ, E. *Úvod do studia dramatické výchovy*. Praha : IPOS-ARTAMA.

2) Tamtéž, MACHKOVÁ (1998)

Naučit děti dramatickému umění, přiblížit jim taje pantomimy, seznámit se základy tance, rozšířit slovní zásobu, zdokonalit artikulaci a naučit zpívat podle not. O to všechno se snaží ve své činnosti dětské divadelní soubory.

Cílem práce je koncepční a výchovná práce s dětmi, zajišťovaná formou provozování divadelních představení. Tato tvorba pozitivně ovlivňuje jejich osobnost, učí je zodpovědnosti a úctě k práci. ³⁾

Velkým pomocníkem mohou být i knihy scénářů. Zatím jich není na našem trhu mnoho, ale dají se použít i přeložené texty zahraničních autorů, např. *Classics On Stage! MICHELE L. VACCA, 'Talking Frogs' Scene Books, by J.R. Jaquish, Whootie Owl's Reader's Theatre Play Scripts* a další. U nás mě zaujala kniha, „*Děti hrají divadlo*“ autorem Aleny Urbanové a Lenky Brodecké, s ilustracemi Vlasty Švejdové.

Obsahuje scénáře asi 27 pohádkových her a příběhů pro hraní s dětmi předškolního a mladšího školního věku od 5 do 12 let, včetně námětů pro přípravu a provedení, předlohy pro výrobu masek i zajímavé uvedení sportovních her. V úvodu autorky stručně popisují, jak s dětmi pracovat a jak lze texty upravovat pro vlastní podmínky. Přidávají své zkušenosti, jak vést dramatický kroužek a motivovat děti. Zmiňují se o přínosu dramatické výchovy pro rozvoj osobnosti, pro komunikaci a zlepšení vztahů mezi dětmi. U scénářů je uvedena délka trvání hry (obvykle 10-12 minut), počet herců i možnosti uplatnění statistů nebo drobnějších rolí. U všech her jsou připraveny i návrhy jednoduchých kulís a kostýmů. Některé hry jsou doplněny náměty, jak je upravit pro starší děti.

Od devadesátých let minulého století se objevuje nabídka kurzů pro ty, kteří se dětským divadlem a dramatickou výchovou zabývají. V posledním období je to například agentura *NIPOS-ARTAMA a Sdružení pro tvořivou dramaturgii*.

Víkendová setkání zahrnují okruhy: Metodika práce s dětským a mladým souborem.

Herectví a režie s dětským souborem.

Dramaturgie dětského a mladého divadla.

Režie a tvarování divadelní inscenace. ⁴⁾

3) BRODECKÁ, L. *Děti hrají divadlo*. Brno : MC nakladatelství. 2003

4) *Sdružení pro tvořivou dramaturgii NIPOS-ARTAMA*.

2. 2 Dětské ochotnické divadlo v jiných zemích

Dětské divadelní spolky jako prevence proti sociopatologickým jevům ve společnosti:

“Dance and Drama class“

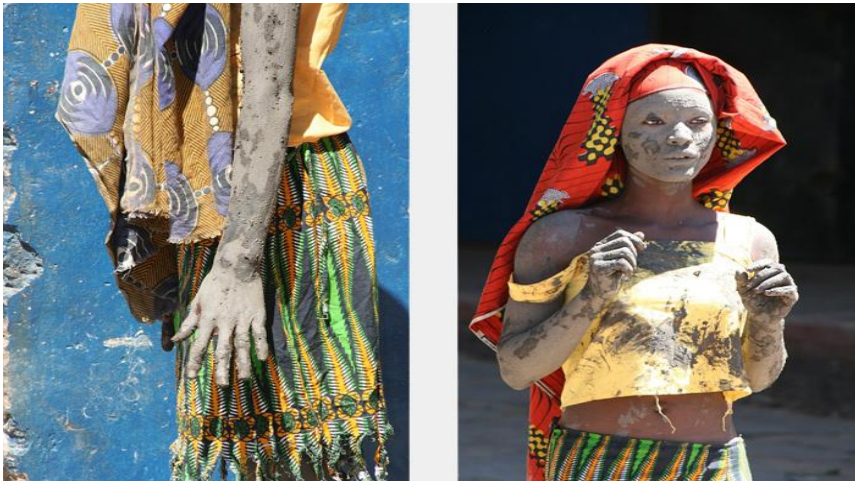
Na rozdíl od České republiky, kde dětské ochotnické divadlo spíše ztrácí na popularitě, i když jsme mnozí doufali v opak, (Občas se objevují divadelní představení sehraná nízkoprahovými zařízeními pro děti a mládež, ve větších městech působí střediska volného času.) je v zahraničí amatérské divadlo velice populární. V Africe, jak jsem se dozvěděla od dobrovolníků organizace Adra, působících v Ugandě, Zambii i dalších afrických destinacích, každý hraje divadlo, tančí, zpívá.

Například v Zambii je mnoho dětských tanečních a divadelních skupin. Tanec a divadlo prý pomáhají dětem a jejich učitelům několika způsoby. Divadelní skupiny podporují děti v dětských radovánkách a zároveň využívají pohybový potenciál dětí a jejich nadání. Divadlo také upozorňuje na problémy běžného každodenního života, jednotlivců i společnosti.....

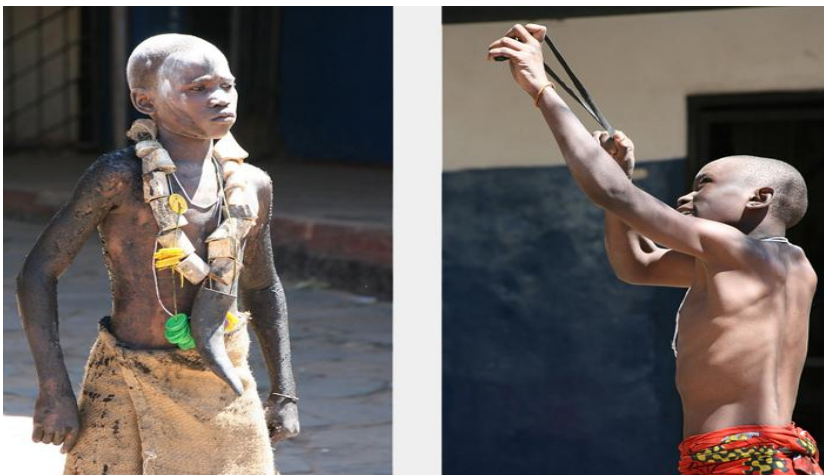
Snaží se nastítnit problémy, které mohou děti i posluchače v jejich životech potkat a pomoci jim s jejich zvládnutím. Drama vysvětluje, že i když čelíte vlastním problémům, nemůžete je často vyřešit úplně. Učí ale věřit, že lze přežít a vždy se dá doufat ve světlo, které vám napomůže v cestě životem. A víme moc dobře, že právě v afrických zemích se jedná o neustálý boj o přežití.

Skupiny mají různá jména. Skupina na fotografiích se jmenuje **Kalicheso**, což míní: „*Je dobré dělat divadlo*“.

Děti jsou pomalovány bahnem. V této hře vyjadřuje barva utrpení a smrt.

13 ti letý Luckson Tembo se jako každý správný muž černého kontinentu snaží lovem uživit svou rodinu, ve hře zastával roli muže, který je pohledný a žen chtivý.

Na divadlo, se děti připravují dlouhodobě - schází se několikrát do týdne, nejméně třikrát . Pokud se připravují na vystoupení, mají zkoušky každý den a tvrdě pracují. Každá hra je několikrát opakována, aby byla dokonalá. Děti se připravují kostýmy, doplňky a malování na tělo. Toto malování a hudba dotváří konkrétní situaci příběhu, který děti hrají. K hudebnímu doprovodu se používají místní nástroje

Starší sestra se sklání nad svou mladší sestrou, ta se zamilovala do mladého muže, a přesto byla nucena provdat se za muže, kterého jí vybrala rodina. Umřela žalem a odvrhnutím jejich vlastních citů.

Zájmové kroužky mají své cíle a doufají v mnoho úspěchů, jelikož využívají toho, co děti opravdu umí. Doufají, že díky této činnosti, se děti mohou dostat na mezinárodní školy, kde získají vzdělání, které jim zajistí lepší život. Chtějí ukázat ostatním kulturám, že tyto děti opravdu umí tančit, zpívat a hrát divadlo a mají v sobě něco, co se má ocenit. Rádi by také, podle slov dobrovolníků, spolupracovali s divadelními soubory z Evropy. Zde se však vyskytuje spousta problémů, ať již finančních nebo legislativních. ⁵⁾

V rámci metodického kurzu jsme měli příležitost, prostřednictvím videoprojekce, vidět působení dětského ochotnického souboru v New Hampshire, kdy část souboru byly děti bez zdravotních omezení, další děti handicapované. Při výborné vzájemné spolupráci herců, bylo obtížné rozpoznat nějaká omezení. Činnost souboru navazovala na školní výuku, ve které bylo využíváno velkou měrou dramatické výchovy. Účast na představení byla věcí cti, pro každého se nějaká role našla. Při výuce mě zaujala možnost, vyloučit nespolupracujícího žáka z výuky na daný den. Pro děti největší možný trest! Metodička kurzu ovšem podotkla, že se s takovým případem za svého ročního pracovního pobytu setkala pouze jedenkrát. ⁶⁾

5) *Bulletin dobrovolnického centra ADRA. 2011*

6) *Metodické kurzy pořádané UK Praha, téma: Integrace ve výchově a vzdělávání*

The project of the University of Duisburg-Essen

In “Children Play Theatre” more than 60 theatre plays for children have been developed.

The project has evolved at the University of Duisburg-Essen over a twenty-year period. The work throughout has been characterized by cooperation between the authors and students, as well as the teachers and children who have put the plays on the stage. The focal concept of the series is to create opportunities to treat complex classroom topics – such as tolerance, respect for the environment, intercultural competence – in an active way, involving full participation of the children and young people in the scenes especially written for them. An additional benefit is the boost to the children’s self-confidence and their ability to cooperate in a team, a well-recognized advantage of drama in education. Approximately half of the plays developed in the project are translated into English. Children Play Theatre sees drama in education as an ideal medium for cross-curricular work and treats a broad spectrum of subjects. There are seven series, each of which follows the concept of a flexible cast, so that the whole class can be involved, and stimulating subject-matter for the children.

(Univerzita v Duisburgu-Essenu vytvořila velice zajímavý projekt, který obsahuje více než 60 divadelních her pro děti. Jedná se o více než dvacetiletou práci týmu, která řešila, co neoptimálnější spolupráci mezi autory a studenty, učiteli a dětmi. Hry byly zpracovávány s ohledem a důrazem na jednoduchost zpracování, použitelnost pro třídní kolektivy. Důraz byl kladen na aktuální témata ve výchově dětí a mládeže, toleranci, respekt, multikulturní výchovu, spolupráci mezi jednotlivými aktéry a vzdělávací charakter, mezipředmětové vztahy.) ⁷⁾

7) Volný překlad: Vladimíra Pěčonková

2. 3 Střediska volného času v ČR

V naší zemi jsou lidé zvyklí využívat různých kurzů, pořádaných středisky volného času.

Ovšem ta bývají obvykle ve větších městech. Děti z vesnic a menších měst, pokud se rozhodnou (zejména rodiče) jsou nuceny za zájmovými aktivitami dojíždět, což jejich aktivity ještě prodraží. SVČ nepracují totiž zadarmo, a tak při neustálém zdražování životních potřeb, může tento fakt být také důležitým rozhodovacím činitelem. Je to velká škoda. Sama jsem měla spoustu různých zájmů a zúčastňovala se práce různých kroužků zdarma každý den.

Ve střediscích volného času je možno zvolit některou z možností:

- četba (individuální, předčítání, využití uměleckých nahrávek)
- reprodukční činnosti (vypravování, přednes, dramatizace)
- průpravné hry a cvičení, dramatické hry a improvizace
- tvořivé literární a dramatické činnosti (pokusy o literární a dramatickou tvorbu)
- návštěvy kulturních představení (divadlo, kino, besedy s umělci)

Opaschowski definuje devět principů pedagogického působení ve volném čase:

dostupnost, otevřenost, přitažlivost, samostatné rozvržení času, dobrovolnost, nenucenost, možnost výběru, možnost svobodného rozhodnutí, možnost být iniciativní. rozdíl mezi školním vyučováním a zájmovým útvarem, které musíme respektovat.

Jedná se především o tyto rozdílné momenty:

- dobrovolnost účasti (rozdílná motivace)
- nehomogenní složení skupiny
- menší počet účastníků
- rozdílné cíle
- specifické časové a materiální možnosti
odlišná kvalifikace a přístup vedoucího ⁸⁾

8) OPASCHOWSKI, Horst. *Pädagogik der Freizeit*. Grundlegung für Wissenschaft und Praxis. Bad Heilbrunn : Klinkhardt 1976, 14n.

Jak jsem již popsala v minulých kapitolách, dětské ochotnické divadlo u nás zažívá spíše období útlumu. Pátrala jsem po pokračování činnosti dětských souborů, jejichž práce je podrobně popsána v praktické části. Ani jeden z těchto čtyř souborů již nefunguje. Setkala jsem se i s různými názory, proč tomu tak je. Většinou se shodují, že v konzumní společnosti se využívají peníze na jiné věci, než ochotnické divadlo, málo lidí je ochotno pracovat s dětmi zadarmo, a velkým soupeřem je počítač. Není většího trestu pro současné dítě, pubescenta, teenagera a mnohdy i dospělého, nemoci jeden či více dnů používat počítač. Připomíná mi to podobnost s ohněm „*Výborný sluha, zlý pán*“. Právě proto je dobře, že se stále více pedagogů zabývá otázkou, jak učinit výuku efektivnější, aby více zapojili žáky, aby vzbudili jejich zájem o problematiku.

3 Dramatická výchova

V devadesátých letech vstoupila do škol jako nový předmět dramatická výchova. Navázala tím na zkušenosti z literárně dramatických oborů lidových škol umění. Učitelé lidových škol umění (později základních uměleckých škol) a vedoucí dětských divadelních skupin se stávali lektory pro učitele základních škol. Poskytovali velké množství metodického materiálu, otvírali nové možnosti v učitelské práci. Samozřejmě se zaváděním dramatické výchovy se objevily i určité problémy a nedostatky. Dramatická výchova totiž nemá v našem školství tradici. Ne všichni pedagogové poznali edukační potenciál metod dramatické výchovy. Přitom se ale stále více projevuje přínos dramatizací ve vzdělávacím procesu. Rozvíjí se představitost, aktivita, sebedůvěra žáků i jejich spolupráce při ztvárnění témat.

Ve škole můžeme hraní divadla zahrnout do výuky českého jazyka, cizího jazyka, dějepisu a dalších. Tyto hodiny někdy bývají pro žáky nezáživné – v českém jazyce např. hlasité čtení, vyprávění obsahu, paměťová cvičení jako naučit se báseň nazpaměť.

Jde to přece i lépe. Pedagog může do výuky zařadit i dramatizace některých klasických děl i básní. Dramatickou hru můžeme vnímat i jako sociální a individuální terapii. Umožňuje zbavit se vnitřního napětí, a tak přispívá k vnitřní pohodě. Děti se mohou projevat odlišným způsobem, v jiné roli, jinou mluvou či gestikulací. Velice kladně přijímají děti fakt, že jsou v procesu výuky spolutvůrci. Je to vlastně taková hra na ztvárnění učební látky, zejména v k tomu nejvíce vhodných předmětech, jak již bylo dříve popsáno.

Motivace je velmi důležitá a může být různá. Nejlepší motivací se jeví zajímavost úkolu, vlastní přínos pro práci. Pedagog, který své práci rozumí, vytváří ve třídě atmosféru vzájemné potřebnosti a odpovědnosti. Promyšleně je potřeba přistupovat zejména k žákům s nižším sociálním statutem ve třídě a obtížně spolupracujícím. Dramatická výchova nabízí individualizované, skupinové i společné formy práce.

3. 2 Překážkami ve využívání metod dramatické výchovy se jeví čas, prostor, počet žáků, kázeň (nekázeň), vytíženost učitelů.

Čas. Tvorba dětí bývá časově náročná, stejně jako její zhodnocení. Běžná vyučovací hodina dává k dispozici 45 minut, ovšem i s pozdravem a zápisem do třídní knihy, rozdělením do skupin, vysvětlením zadaného úkolu. Na hodnocení prakticky již čas není. Problematické je sdělení, že vyhodnocení proběhne příští hodinu. Žáci většinou ztrácí o hodnocení zájem. Lépe na tom jsou s časem učitelé, kteří mají k dispozici takzvanou dvouhodinovku, nebo učitelé na prvním stupni základní školy, protože většinu předmětů učí ve svých třídách sami a nedochází k tak častému střídání vyučujících.

Prostor. Prostředí třídy neposkytuje dostatečný prostor. Lavice bývají umístěny v řadách a zpravidla vyplňují celou místnost. V některých školách sice zavedli umístění lavic do písmene U, vzniklo tak místo pro činnost, ovšem brzy byli upozorněni, že nesplňují u všech žáků předepsané hygienické normy dopadu světla.

Počet žáků. Při práci využívající dramatických prostředků je vhodné pracovat s dělenou třídou (ideální je počet do 15). To je však těžko realizovatelné. Lze samozřejmě pracovat i s více dětmi, ale opět je zde větší náročnost výběru činnosti, prostor, organizaci. Velkým oříškem bývá dělení do skupin. Pracovně nejefektivnější jsou skupiny čtyř až šestičlenné. Při počátečních řešeních zadání ve skupinách se skupiny vzájemně ruší, ale čím častěji práci ve skupinách zařazujeme, tím menší jsou problémy s hlučností.

Dramatická výchova má dvě základní směřování

- školní dramatickou výchovu (samostatný předmět; dramaticko-výchovné metody uplatňované ve výuce jiných předmětů, při práci s předškolními dětmi, ve speciální pedagogice nebo v sociálních službách...)
- divadelní práci s dětmi a mládeží (dětské divadlo a dětské loutkové divadlo) a kolektivní i sólový přednes

"Dramatická výchova je učení zkušeností, tj. jednáním, osobním, nezprostředkovaným poznáváním sociálních vztahů a dějů, přesahujících aktuální reálnou praxi zúčastněného jedince. Je založena na prozkoumávání, poznávání a chápání mezilidských vztahů, situací a vnitřního života lidí současnosti i minulosti, reálných i fantazií vytvořených. Toto prozkoumávání a poznávání se děje ve fiktivní situaci prostřednictvím hry v roli, dramatického jednání v situaci. Je to proces, který může, ale nemusí vyústit v produkt (představení). Cíle dramatické výchovy jsou pedagogické, prostředky dramatické."

3. 3 Dramatická výchova

Dramatická výchova je jeden z pěti oborů estetické výchovy (vedle výchovy literární, výtvarné, hudební a pohybové/taneční), v němž se pracuje s prostředky a postupy divadelního umění.

Co není dramatická výchova:

- nahodilá sbírka jakýchkoli činností či her, které vypadají jinak než tradiční školní výuka,
- secvičování scének nebo divadelních představení metodou reprodukce (netvořivé napodobování dospělých profesionálních nebo ochotnických inscenací bez možnosti spoluúčasti dětí na procesu tvorby),
- sociálně psychologický výcvik nebo osobnostní a sociální výchova,
- prostředek k řešení kázeňských přestupků, psychických problémů, traumat.

MACHKOVÁ, E. *Úvod do studia dramatické výchovy. IPOS-ARTAMA, Praha. 1998*

3. 4 KAPITOLA DRAMATICKÁ VÝCHOVA V RÁMCOVÉM VZDĚLÁVACÍM PROGRAMU PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

DRAMATICKÁ VÝCHOVA

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

1. stupeň

Očekávané výstupy - 1. období

žák:

- *zvládá základy správného tvoření dechu, hlasu, artikulace a správného držení těla; dokáže hlasem a pohybem vyjadřovat základní emoce a rozpoznávat je v chování druhých;*
- *rozlišuje herní a reálnou situaci; přijímá pravidla hry; vstupuje do jednoduchých rolí a přirozeně v nich jedná;*
- *zkoumá témata a konflikty na základě vlastního jednání;*
- *spolupracuje ve skupině na tvorbě jevištní situace; prezentuje ji před spolužáky; sleduje prezentace ostatních;*
- *reflektuje s pomocí učitele svůj zážitek z dramatického díla (divadelního, filmového, televizního, rozhlasového).*

Očekávané výstupy - 2. období

žák:

- *propojuje somatické dovednosti a kombinuje je za účelem vyjádření vnitřních stavů a emocí vlastních i určité postavy;*
- *pracuje s pravidly hry a jejich variacemi; dokáže vstoupit do role a v herní situaci přirozeně a přesvědčivě jednat;*
- *rozpoznává témata konflikty v situacích a příbězích; nahlíží na ně z pozic různých postav; zabývá se důsledky jednání postav;*
- *pracuje ve skupině na vytvoření menšího inscenačního tvaru a využívá přitom různých výrazových prostředků;*

- prezentuje inscenační tvar před spolužáky a na základě sebereflexe a reflexe spolužáků a učitele na něm dále pracuje, sleduje a hodnotí prezentace svých spolužáků;
- reflektuje svůj zážitek z dramatického díla; rozlišuje na základě vlastních zkušeností základní divadelní druhy.

Učivo

ZÁKLADNÍ PŘEDPOKLADY DRAMATICKÉHO JEDNÁNÍ

- psychosomatické dovednosti - práce s dechem, správné tvoření hlasu, držení těla, verbální a neverbální komunikace
- herní dovednosti - vstup do role, jevištní postava
- sociálně komunikační dovednosti - spolupráce, komunikace v běžných životních situacích, v herních situacích a v situacích skupinové inscenační tvorby a její prezentace, reflexe a hodnocení

PROCES DRAMATICKÉ A INSCENAČNÍ TVORBY

- náměty a témata v dramatických situacích - jejich nalézání a vyjadřování
- typová postava - směřování k její hlubší charakteristice; činoherní i loutkářské prostředky
- dramatická situace, příběh - řazení situací v časové následnosti
- inscenační prostředky a postupy - jevištní tvar na základě improvizované situace a minipříběhu; přednes
- komunikace s divákem - prezentace, sebereflexe

RECEPCE A REFLEXE DRAMATICKÉHO UMĚNÍ

- základní stavební prvky dramatu - situace, postava, konflikt
- současná dramatická umění a média - divadelní, filmová, televizní, rozhlasová a multimediální tvorba
- základní divadelní druhy - činohra, zpěvohra, loutkové divadlo, pohybové a taneční divadlo

2. stupeň

Očekávané výstupy

žák:

- *uplatňuje kultivovaný mluvený a pohybový projev, dodržuje základy hlasové hygieny a správného držení těla;*
- *propojuje somatické dovednosti při verbálním a neverbálním vyjádření, na příkladech doloží souvislosti mezi prožitkem a jednáním u sebe i druhých;*
- *rozvíjí, variuje a opakuje herní situace (samostatně, s partnerem, ve skupině), přijímá herní pravidla a tvořivě je rozvíjí;*
- *prozkoumává témata z více úhlů pohledu a pojmenovává hlavní téma a konflikt; uvědomuje si analogie mezi fiktivní situací a realitou;*
- *přistupuje k dramatické a inscenační tvorbě jako ke společnému tvůrčímu procesu, ve kterém přijímá a plní své úkoly, přijímá zodpovědnost za společnou tvorbu a prezentaci jejího výsledku;*
- *rozpozná ve vlastní dramatické práci i v dramatickém díle základní prvky dramatu; pozná základní dramatické a hudebně dramatické žánry a jejich hlavní znaky; kriticky hodnotí dramatická díla i současnou mediální tvorbu*

Učivo

ZÁKLADNÍ PŘEDPOKLADY DRAMATICKÉHO JEDNÁNÍ

- *psychosomatické dovednosti - práce s dechem, správné tvoření hlasu, držení těla, verbální a neverbální komunikace*
- *herní dovednosti - vstup do role, jevištní postava; strukturace herní a jevištní situace*
- *sociálně komunikační dovednosti - komunikace v běžných životních situacích, v herních situacích a v situacích skupinové inscenační tvorby, prezentace, reflexe a hodnocení, organizace tvůrčí skupinové práce*

PROCES DRAMATICKÉ A INSCENAČNÍ TVORBY

- náměty a témata v dramatických situacích - jejich nalézání a vyjadřování
- práce na postavě - charakter, motivace, vztahy
- konflikt jako základ dramatické situace - řešení konfliktu jednáním postav
- dramatická situace, příběh - řazení situací v časové a příčinné následnosti, dramaturgie literární předlohy
- inscenační tvorba - dramaturgie, režie, herecká práce, scénografie, scénická hudba a zvuk
- komunikace s divákem - prezentace, sebereflexe

RECEPCE A REFLEXE DRAMATICKÉHO UMĚNÍ

- základní stavební prvky dramatu - situace, postava, konflikt, téma, vrchol, gradace
- základní dramatické žánry - komedie, tragédie, drama
- základní divadelní druhy - činohra, loutkové divadlo, opera, opereta, muzikál, balet, pantomima
- současná dramatická umění a média - divadelní, filmová, televizní, rozhlasová a multimediální tvorba
- vybrané etapy a typy světového a českého divadla
- výrazné osobnosti české a světové dramatické tvorby

Na tvorbě dokumentu se podíleli: MARKÉTA PASTOROVÁ (VÚP, Praha), SILVA MACKOVÁ (ateliér dramatické výchovy DiFA JAMU, Brno), IRINA ULRYCHOVÁ (katedra výchovné dramatiky DAMU, Praha), JAROSLAV PROVAZNÍK (katedra výchovné dramatiky DAMU, Praha), RADEK MARUŠÁK (katedra primární pedagogiky PedF UK, Praha a katedra výchovné dramatiky DAMU, Praha), JAKUB HULÁK (Centrum dětských aktivit, ARTAMA, Praha), JAN KARAFFA (katedra primárního a alternativního vzdělávání PedF OU, Ostrava), KAREL VOSTÁREK (katedra výchovné dramatiky DAMU, Praha), JANA HRUBÁ (ateliér dramatické výchovy DiFA JAMU, Brno), MARIE PAVLOVSKÁ (katedra pedagogiky PedF MU, Brno) a další

II PRAKTICKÁ ČÁST:

4 Cíl praktické části diplomové práce a plnění jednotlivých dílčích úkolů praktické části diplomové práce

Charakteristika významu dětského divadla v rámci volnočasových aktivit jako multikulturní výchovy a prevence sociálně patologických jevů. Konkrétní případy dramatické práce s mládeží, empirický výzkum.

Jsou zde zpracovány čtyři dětské ochotnické soubory, které byly vytvořeny z rozdílných základů. Na jejich vývoji je ukázáno, jak důležité dětské ochotnické divadlo je, jak pomáhá při vytváření postojů, názorů, vztahu ke vzdělávání, soužití s kolektivem.

V rámci rozhovorů je zjišťována motivace jednotlivých členů souborů i vedoucích. Práce rovněž mapuje kulturní život v jednotlivých lokalitách Moravskoslezského kraje.

Otázka k výzkumu:

Je činnost v divadelním či dramatickém kroužku způsobem pro zlepšení vztahu žáků k výuce a vzdělávání?

Hypotéza:

Za předpokladu, že se žák zúčastňuje divadelních zkoušek dobrovolně a je k činnosti motivován, zlepšuje se i jeho vztah ke vzdělávání.

4. 1 Štítina 2002-2004.

Charakteristika školy

Základní škola gen. Heliodora Píky a Mateřská škola Štítina, okres Opava, příspěvková organizace, zajišťuje předškolní, základní a zájmové vzdělání. Základní školu navštěvuje přibližně 180 žáků (kapacita 350 žáků), kteří jsou rozděleni do 9 tříd – do pěti tříd nižšího stupně a čtyř tříd vyššího stupně. Součástí školy je školní družina s kapacitou do 25 žáků. Školní stravování zajišťuje školní výdejna, do které je strava dovážena z vývařovny při MŠ Háj ve Slezsku.

Mateřská škola je součástí objektu základní školy, je oddělena samostatným vchodem a se ZŠ je průchozí. Má tři oddělení, pro menší a větší děti. Do předškolního vzdělávání je zařazeno nejvýše 60 dětí.

Budova základní školy se nachází uprostřed menší vesnice, která má kolem 1100 obyvatel. Do školy dochází také děti z okolních vesnic – zejména z Nových Sedlic a Mokřých Lazců. Žáci tvoří převážně homogenní kolektivy bez výrazných sociálních rozdílů, nově přichozí jsou velmi dobře přijímáni a integrují se bezproblémově mezi nové spolužáky. Autobusová zastávka je pro novosedlické žáky přímo před školou, ostatní dojíždějící mohou využít vlakového nebo autobusového spojení. Nádražní budova je vzdálená od školy asi 300 metrů.

Každá lidská aktivita, pokud má být smysluplná a efektivní, musí být schopna změny, vývoje, adaptace na nové podmínky. O tom, že naše společnost prošla v posledních letech výraznými změnami, nelze pochybovat. Týkaly se nejen celého společenského systému, ale zasáhly do života každého jednotlivého člověka. Mnohem větší nároky jsou kladeny na samostatnost, schopnost rozhodování a zodpovědnost za vlastní rozhodnutí, na pružnost a adaptabilitu, schopnost jasně vyjádřit svůj názor a prosadit se v konkurenci bez porušení pravidel a společenských norem. České školství nezůstalo k těmto proměnám netečné, objevily se nové, tvůrčí přístupy, metody i formy v práci jednotlivých učitelů i celých škol. Nyní však, po přijetí nového školského zákona, má šanci proměnit se každá škola v naší zemi. A to tím, že si v

mantinelech daných zákonem vytvoří vlastní program, podle kterého bude své žáky vzdělávat – tedy vlastní školní vzdělávací program.

Ve svém ŠVP chce škola co nejvíce potlačit kritizované prvky dosavadního školního vzdělávání, zejména přetěžování žáků množstvím informací, menší propojení učení s praktickým životem, jednotvárnost výuky. Zároveň chce zachovat přednosti českého školství, ať už je to vysoká odborná kvalifikace vyučujících či širší rozhled a informovanost žáků.

Dětské ochotnické divadlo ve Štítině

V říjnu roku 2002 se sešli zástupci z řad ochotníků štítinské ŠAMU (Štítinská Akademie Múzických Umění-založena v roce 2001) s pedagogy školy, aby s nimi dohodli vytvoření dětské ŠAMU. Žáci školy připravovali už dlouhá léta pod vedením svých učitelů různé scénky a vystoupení, mnozí byli z rodin divadelních ochotníků.

Hlavním iniciátorem nápadu byl pan Oldřich Číž – ochotník tělem i duší.

Výsledkem jednání bylo ustanovení čtveřice režisérů: dvou členů ŠAMU – Oldřicha Číže a Radima Tylšara a dvou učitelek ZŠ Marie Dominikové a Vladimíry Pěčonkové. Úkol do budoucnosti zněl: Účast na divadelní přehlídce Štívadlo 2003, která se měla konat v jarních měsících.

Nejprve bylo potřeba si ujasnit, co se bude hrát. Zvítězila osvědčená štítinská klasika od Jaromíra Sypala: Z pekla štěstí (Děj je jiný, než ve známé filmové pohádce), úspěšná již v roce 1990. Někteří z tehdejších herců se dnes herectvím živí (Jan Kaštovský – muzikály na pražských divadelních scénách, Veronika Broďáková – ostravské divadlo).

Ve středu 20. 11. začal konkurz.

Původním plánem bylo každou roli alternovat, ale to by počet účinkujících stoupl na 30. To bylo dost vysoké číslo, jak v poměru k počtu žáků ve škole, tak ke zvládnutí jednotlivých zkoušek.

I přes počáteční obrovský zájem po zveřejnění informace o konkurzu, dostavilo se v den D pouze 12 zájemců. Mnozí, kteří prý ještě dopoledne plánovali přijít, ztratili odvalu. V průběhu dostali adeпти amatérského herectví, dle fyzické podobnosti s postavou, za úkol předvést malý kousek z role.

Po skončení konkurzu byla většina rolí obsazena, některé dokonce s alternací, sešly se

hned dvě princezny a dvě pekelné báby, ale o hlavní dvojroli ještě rozhodnuto nebylo. Při dalším doplňujícím konkurzu o týden později se zdálo, že nakonec budou mít alternaci všechny role. Nácviik mohl začít.

Bohužel velká nemocnost v prosinci, odsunula první, tzv. čtecí zkoušky až na počátek ledna. Tehdy se již nedostavili dva z původních zájemců, protože jejich školní výsledky přiměly rodiče k zákazu účasti na divadelních zkouškách. V průběhu měsíce ledna pak poznali i někteří další, že vlastně nechtějí věnovat volný čas, i když jen jednou za týden, učení se textům. Naštěstí všechny role zůstaly obsazeny. Výkony dětí byly na jednotlivých zkouškách rozdílné, v závislosti na účasti režisérů. Pokud se dostavili všichni čtyři, rozdělili si děti do skupinek a trénovaly s nimi jednotlivé scény. Učitelky byly na zkouškách pravidelně, to se ale nedalo říci o mužské části režie. Tam záleželo hlavně na pracovních povinnostech.

Běžná zkouška začínala rozcvičkou a relaxací, při které se herci zbavovali veškerého napětí v těle a navazovali kontakt mezi mozkiem a jednotlivými svaly – „dostávali se z hlavy do těla“. Relaxovali, aby získali kontrolu nad tělem, zbavili se tenze, strachu a nepotřebné energie. Bloky, které na jevišti stojí v cestě, nejsou většinou způsobeny hereckými problémy, ale osobními a s představením nemají co do činění. Tyto problémy se odráží v těle ztuhlým svalstvem a napětím, které herci brání v přirozeném projevu a plném využití svého potenciálu. Práce na smyslové paměti je také velmi důležitá. Pedagogové čerpali z poznatků používaných divadelní fakultou. Představa něčeho, co si žáci pravidelně dopřávají, třeba pití čaje, nebo čokolády. Uchopili hrnek, představovali si jeho váhu a chování tekutiny uvnitř. Vnímali teplotu a vůni čaje, čokolády, napili se. Cítili chuť v ústech, na jazyku a opět teplotu. Prožívali, jak protéká při polknutí. To vše velmi detailně a pomalu.

Na jednu zkoušku si přinesli citron, který nejdříve jedli a snažili si zapamatovat vůni, chuť šťávy, kůry, dužiny. Totéž pak opakovali bez citronu, ovšem se stejnými smyslovými prožitky. Cvičení s citronem trvalo asi hodinu. Jindy měli za úkol například poslech hudby, vše pro vycvičení všech pěti smyslů tak, aby jimi byli schopni reagovat na imaginární předměty na jevišti stejně, jako na objekty reálné ve skutečném životě.

Po několika málo zkouškách začínaly být patrné rozdíly mezi herci, dané věkem. Čertí mládež, představovaná žáky druhých až čtvrtých tříd, musela nacvičovat odděleně. Pokud se na roli na jevišti připravoval někdo jiný, čertíci se v hledišti prali a hlasitě na sebe pokřikovali. Také se vyskytly potřeby hlasitě žalovat, co kdo komu provedl.

Role sice toto vyžadovala, ale bylo třeba nacvičit i něco jiného. V jejich přípravě se musely střídat nácviky s pohybovými i zklidňujícími hrami.

Pokud čas dovolil (mladší děti, mohly zpravidla věnovat divadelnímu kroužku maximálně 2 hodiny týdně), zkouška končila komunitním kroužkem. Herci si sedli do kruhu, předávali si mezi sebou maskota souboru a hodnotili zkoušku. Co se komu povedlo, co by bylo možno zlepšit, případně se řešili nové nápady, týkající se samotné hry, kulis, kostýmů, hudby.

Nezanedbatelnou výhodou byl i fakt, že divadlem začala žít velká část obce. Maminky se ujaly šití kostýmů, paní učitelka, vyučující hudební výchovy, připravovala hudbu a organizovala jednotlivá pěvecká vystoupení. S kulisami, (asi z devadesáti procent), pomáhali dobrovolní technici z dospělé ŠAMU. Zbýlých deset procent zvládali žáci ZŠ, v rámci výtvarné výchovy a pracovních činností. Ozvučení a techniku vůbec, si vzal na starost elektronadšenec z deváté třídy, spolu se svým otcem. Příprava na divadelní přehlídku se stala v obci prestižní záležitostí.

Generálka se odehrála v pátek dopoledne pro spolužáky ze školy. Setkala se s velkým úspěchem. Po představení chodili do zákulisí zejména ti, kteří nevydrželi a členství v divadelním spolku vzdali. Říkali, že za jejich ukončením činnosti byla většinou lenost, některým bránily v nácviku obavy o zvládnutí textů spolu se školním učivem.

Premiéra již byla součástí divadelní přehlídky „Štívadlo 2003“, dne 9. května již zmíněného roku. Sál byl naplněný do posledního místa a mladí herci se doslova překonávali.

V průběhu představení se sice vyskytly menší problémy jako například utržený čertí ocas, nebo náhle zatoulaná královská koruna, ale nápověda a kostymérka v jedné osobě, paní učitelka, vše řešila pomocí připraveného šití, či rychlých hledačů a detektivních dedukcí. Nikdo si prý drobných zádrhelů ani nevšiml. Diváci pohádku odměnili bouřlivým, dlouhotrvajícím potleskem (3 děkovačky) a musela znovu zaznít ústřední písnička.

Hodnocení souborů při divadelní přehlídce laickou porotou, to znamená diváky, probíhá pomocí tzv. „kuličkyády“. Každý divák při zakoupení vstupenky dostane barevnou kuličku, kterou po ukončení přehlídky vhodí do krabice, označené názvem souboru a sehraného divadelního představení.

V tomto diváckém hodnocení dětský soubor jednoznačně zvítězil. Vesměs kladná byla i veškerá hodnocení poroty. Dětský soubor se ale zúčastnil přehlídky jen jediný a případný postup dětí do republikové přehlídky nebyl možný, a tak se mladí herci museli spokojit s kladným ohlasem diváků, kritiků a členů poroty.

V časopise Divadlo, či na internetových stránkách je možné se dočíst:

Podíváme – li se na kvality, související např. se soudržností souborů, s atmosférou uvnitř ochotnického divadla, dá se říci i s kvalitou spolkového života a jeho průvodními jevy, nelze než zatleskat. Ve všech případech šlo ve Štítině o výbornou partu s přátelskými vztahy.

Totěž platí i o dalším fenoménu, spojeném s těmi soubory, které si vychovávají dorost (Dětské ŠAMU Štítina). Zde lze s mimořádným potěšením hovořit o rozvoji dětských osobností v tom duchu, jak jej známe z přehlídek dětských divadelních souborů, pokud je jednotlivě sledujeme delší dobu: děti získávají jistotu v jednání, zlepšují si artikulaci a dokonce i samotný prospěch ve škole. Štítinské dětské ŠAMU, to je příslib divadelnímu životu ve vsi do budoucna.

Děti ze souboru ŠAMU Štítina, předvedly pohádku Jaromíra Sypala- Z pekla štěstí a všechny bez výjimky získaly cenu mladých talentů. Navíc pak ještě čestné uznání za režii získala hned čtveřice režisérů pohádky: Oldřich Číž, Vladimíra Pěčonková, Marie Dominiková a Radim Tylšar

LADISLAV VRCHOVSKÝ

Činnost souboru přehlídkou ale zdaleka nekončila. Sehrálo se ještě jedenáct repríz, na které byli pozváni žáci mateřských škol a prvního stupně škol základních. Dětská ŠAMU se stala na Opavsku velmi populární, všichni návštěvníci se vyjadřovali jen v superlativech.

Herci již znali své texty dokonale a někdy přidali, pro zpestření, i kousek vlastního textu, který je právě napadl a do situace zapadal. Ostatní pohotově zareagovali.

Nedocházelo alespoň k pocitům nudy z mnohokrát opakovaného.

ZŠ Štítina vydávala vlastní časopis, ve kterém se žáci i učitelé vyjadřovali k dění ve škole. Redaktoři z řad žáků devátých ročníků, připravili pro herce několik otázek. Tady jsou dvě z nich.

Chtěl, chtěla by ses věnovat hraní v souboru i dále? A co povolání herec?

Odpovědi:

- žák 6. třídy (dvojrole Honza a mladý pan Luciper)

Hercem ani zpěvákem bych být nechtěl, protože mám velkou trému, ale tady na škole, v našem souboru budu hrát rád i dál.

- žák 3. třídy (jeden z čertíků)

Ano, protože se mi líbilo, jak se lidé bavili a smáli. Ještě nevím.

- žákyně 4. třídy (čertík)

Ano, jsem moc ráda, že jsem mohla hrát. Ráda bych byla herečkou.

- žákyně 3. třídy (čertík)

Určitě chci být herečkou. Líbilo se mi, jak všichni tleskali.

- žákyně 3. třídy (čertík)

Chtěla bych hrát divadlo pořád, protože se mi hrálo moc dobře.

- žák 2. třídy (čertík)

Hrálo se mi hezky, ale hercem nebudu. Budu hasič, policajt, nebo malíř.

- žákyně 2. třídy (čertík)

Určitě bych si chtěla ještě zahrát, ale povolání.....? Nevím.

- žákyně 8. třídy (pekelná bába)

Raději bych hrála v souboru se stejně, nebo skoro, starými spolužáky. Malí mi občas lezli na nervy, jak byli divocí. Herečka být nechci, ale na vystupování budu moc ráda vzpomínat.

- žákyně 8. třídy (pekelná bába 2)

Bylo fajn si zahrát. Zlepšil se mi i prospěch ve škole, což je super. Herečka bych byla ráda, ale asi není jednoduché se někam dostat. Tak alespoň ochotníci.

- žák 5. třídy (Kulihrášek)

Za ten potlesk to stálo. Úžasný pocit, takže budu rád pokračovat. Pak se uvidí.

- žák 8. třídy (starý čert Byliár)

Herectví se mi líbí, ale jen jako koníček.

- žák 8. třídy (starý čert Zachariáš)

Hercem bych být nechtěl, nebylo to sice špatné, ale raději budu kuchařem.

- žákyně 6. třídy (princezna Markétka)

Jsem ráda, že jsem si mohla zahrát princeznu. I když jsem měla obrovskou trému. Bála jsem se, jak zareaguje obecenstvo.

- žákyně 6. třídy (princezna Markétka 2, nakonec se prosadila více)

Když jsem byla malá, tak jsem chtěla být princeznou. Teď by mi vůbec nevadilo, kdybych byla herečkou. Ráda bych dostala nějakou hlavní roli v českém filmu.

- žák 8. třídy (hudební doprovod, ozvučení)

Hrát bych rozhodně nechtěl, vůbec mě to neláká. Zvučení mě ale opravdu baví. Rád bych se tomu věnoval i profesně.

V podobném duchu se vyjádřili i ostatní členové souboru.

V současné době ve většině případů ještě studují. Na své divadelní zkušenosti vzpomínají velice rádi, prý měli štěstí, že byli u toho. Ochotnickému divadlu se věnují pouze 3 členové souboru. Princezna, kulisní technik a zvukař.

Školní rok 2003/2004

Po prázdninách vyvstala otázka: „Co dál?“ Dvojice režisérů Marie Dominiková a Oldřich Číž se z nedostatku času rozhodli nepokračovat v činnosti (oba byli členové dospělé ŠAMU i folklórního souboru Bejatka), další, Radim Tylšar, změnil zaměstnání a začal za prací dojíždět na třísměnný provoz. To znamenalo, že nácviku se mohl zúčastňovat jen jedenkrát za tři týdny. Děti ale přesvědčily paní učitelku o nutnosti pokračovat. Vždyť i ve škole se jim díky divadlu dařilo lépe.

Starosta obce slíbil, že technicky i materiálně bude divadélku pomáhat. Bohužel, nestalo se tak. Spolek sice nacvičil divadelní přestavení „Patálie s hloupým vlkem“, ale všeobecná radost zmizela. Spousta poradců, zejména ze zastupitelstva obce, „věděla“, jak se musí s dětmi pracovat, aby dále šířily kvality Štítiny po okolí.

Pro mateřské a základní školy z okolí bylo sehráno několik představení, která měla opět úspěch. Paní učitelce, za to, že přemýšlela o situaci v obci nahlas, nebyla prodloužena pracovní smlouva.

ŠAMU ve své činnosti pokračuje i nadále, ale dětský soubor zanikl. 2-3 ročníky Štívadla zpestřila ZŠ vystoupením svých žáků.

Srpen 2011

Rozhovor s Marií a Jaroslavem Dominikovými, kteří se významnou měrou na činnosti dětského ochotnického spolku podíleli.

Marie Dominiková, v roce 2002/2003 jedna z režisérek v dětské ŠAMU. Celý svůj profesní život pracovala jako učitelka prvního stupně základní školy. Vychovala tři děti vlastní a spoustu dětí ve škole. Jako učitelka byla velice oblíbená. V současnosti, již jako penzistka, stále spolupracuje a podílí se na kulturním dění v obci Štítina. Vystupuje ve folklórním souboru „Bejatka“, píše kroniku.

Jak vlastně tvoje divadelní kariéra začala?

Nevím, jestli se dá říci- začala, ale poprvé jsem měla příležitost zahrát si divadlo jako žákyně 8. třídy základní školy. Hráli jsme pohádku Panna a netvor. Nacvičovali jsme asi tři měsíce, a pak se hráli dvě reprízy. Moc mě to nadchlo, ráda bych i pokračovala, ale další příležitost jsem dostala až ve Štítině. Nejprve v souboru Bejatka, potom v ŠAMU.

Nácvik s dětmi byl velmi náročný, zvláště proto, že těm malým bylo potřeba pomáhat s každým detailem, řešit, co kdo komu provedl, tišit domnělé křivdy. A také bylo třeba věnovat nácviku spoustu hodin.

Vzpomínky na Štívadlo 2003?

Úžasné. Všichni herci se překonávali. A pak obrovský úspěch, potlesk, společný zpěv ústřední písničky, chvála divadelního kritika a hlavně nadšené děti, které to dokázaly. Hodně z nich potom říkaly, že jim tato zkušenost hodně pomohla i při výuce, a také škola jim začala být bližší.

Jaroslav Dominik, v roce 2002/2003 ředitel základní školy, takový, pod jehož vedením byla radost pracovat. Nepotřeboval dávat najevo, že je třeba respektovat jej jako autoritu, on přirozená autorita byl. Bohužel ne všechno jeho počínání se setkávalo s nadšením zřizovatele školy. V roce 2002, jako aktivní člen ŠAMU (jeho divadelní projev je nezapomenutelný, stejně jako zpěv společně s manželkou při vystoupení folklórního souboru Bejatka), stál u zrodu dětské ŠAMU.

A jak ses dostal k „prknům, jež znamenají svět“ ty?

Stejně jako Maruška jsem dostal příležitost na základní škole, ve třinácti letech jsem hrál panoše. Pak jsem vystupoval s mládeneckým kolektivem (mládenecká tradice funguje ve Štítině dodnes-pořádání mládeneckých vystoupení, kulturních akcí), účinkoval v Bejatce a také v ŠAMU, se kterou jsem sehrál několik představení.

V činnosti pokračuji i teď, i když profesně jsem již v důchodu. Nesmím zapomenout, že jsem k akcím také vytvářel fotodokumentaci. Samozřejmě, pokud jsem právě nestál na jevišti. To je můj další velký koníček.

Ohlédnutí? Co tě napadne, když se řekne Jarda Dominik a divadlo?

Hodiny učení se textu, ztvárnění role, zodpovědnost ke kolektivu, ale hlavně příslušnost ke kolektivu, ocenění publika. Určitě, kdybych mohl začít znovu, věnoval bych se zase ochotnickému divadlu.

Za všechny, kteří se s touto báječnou manželskou dvojicí aktivních lidí setkali, ať už profesně nebo při zájmové činnosti, je třeba napsat: „**Měli jsme štěstí.**“

4. 2 Dětský domov Melč 2005

Dětský domov v Melči je školské zařízení s právní subjektivitou, zřizovatelem je Krajský úřad Moravskoslezského kraje. Kapacita DD je 40 dětí ve věku 3 – 18 let, ale přesto v dětském domově zůstávají děti až do doby ukončení přípravy na své budoucí povolání do 26 let (zde mají možnost vystudovat třeba i vysokou školu). Děti jsou umisťovány na základě soudního rozhodnutí o ústavní výchově a je zde o ně všestranně postaráno. Navštěvují mateřskou školu a základní školu v Melči, starší děti dle svých schopností a dle svého zájmu se připravují na své budoucí povolání na středních odborných učilištích nebo středních školách.

V r. 2005 v měsících červenci až listopadu proběhla v dětském domově rekonstrukce většího rozsahu. Takto se podařilo vybudovat domov rodinného typu. V dětském domově je nyní pět samostatných bytů, ve kterých děti žijí jako v rodině a učí se vše, co patří k běžnému životu. Uplatňováním prvků rodinné výchovy ve výchovném procesu na DD se naplňuje základní krédo a výchovný cíl – připravit na život, tak jak se to přirozeně děje v rodině.

Děti dle svého zájmu pracují v zájmových kroužcích v základní škole i v dětském domově, zvláště nadané navštěvují ZUŠ ve Vítkově a Opavě. V domově aktivně pracuje kroužek keramiky. Výrobky jsou vystavovány a prodávány na veřejnosti a mají velký úspěch. Prodávaly se na trzích v Olomouci a v Praze za pomoci projektu Jarmark pro šikovné ručičky Nadace Terezy Maxové. Získaly několikrát finanční ocenění, zvláštní cenu poroty, byly pozvány na slavnostní vyhodnocení projektu do Prahy. Poznávají, že jejich práce má smysl a učí se tak prezentovat svou práci na veřejnosti.

Dětský domov spolupracoval s Nadací Radima Masného, která poskytla ubytování dětem odcházejících z domova do samostatného života. Dlouhodobou spolupráce funguje i s motorkáři z Šenova, kteří za dětmi pravidelně již několik let jezdí a pořádají kulturní nebo sportovní akce, také Nadační fond manželů Lívie a Václava Klausových, který poskytl stipendia, finance do života po opuštění dětského domova, návštěvu divadelního představení v Praze apod.

Ve spolupráci s firmou Optys v Opavě a Nadací Archa se děti zapojily do projektu pomoci kojeneckým ústavům. Opuštěné děti tak pomáhají jiným opuštěným dětem. Začaly také spolupracovat s Domem s pečovatelskou službou v Melči-Mokřinkách.

Navštěvují staré lidi a potěší je vždy malým dárečkem, např. ke Dni matek, ke Dni seniorů.

V domově jsou sportovně nadané děti, zúčastňují se sportovních turnajů např. ve florbale, kopané, vybíjené a jiných míčových hrách. Získávají ocenění a to je motivuje k dalšímu sportování. Zařízení již 12. rok pořádá Velký turnaj ve vybíjené pro spřátelené dětské domovy v Moravskoslezském kraji. V roce 2010 uspořádalo pro kamarády z jiných dětských domovů turnaj ve florbalu a v červnu turnaj ve vodním fotbálku.

V lednu roku 2005 vznikl v dětském domově dramatický kroužek. Účast byla dobrovolná. Platilo pravidlo, že činnost kroužku probíhala v době společného pobytu na dvoře, nebo v tělocvičně, kdy všichni, tety i strýcové dohlíželi na děti společně a hrály s nimi hry. Nejprve nebyl o dramatický kroužek velký zájem, protože děti se domnívaly, že se budou muset učit dlouhým a složitým textům. 6 zájemců, kteří se přišli přihlásit, jim ale vysvětlilo, z čeho se bude nácvik vystoupení skládat. Jednoduché, krátké texty, zpěv a tanec.

Hlavní hrdina, dospívající chlapec, se toulává večer venku a sleduje, jak se lidé baví. Rád by se k některým připojil, ale má strach z odmítnutí. Proto zpívá a tancuje, když si myslí, že ho nikdo nevidí. I on je však pozorován pěti skřítky, jež vyslal na chlapcovu obranu a pomoc jeho dědeček. Poslal mu také housle, na které když zahraje, uslyší kromě romských melodií i kousek romské pohádky.

Do druhého dne se přihlásilo 18 dětí, ve věku 9-13 roků, většinou Romové. Po stránce pohybové byli všichni velice šikovní, písničky se také učili rychle, ale s kázní a návazností textu byl problém. Hlavní dějovou linii jim vedoucí vysvětlila, písničky a tanec dotvářeli společně. Přestavba domova na zařízení rodinného typu byla teprve plánovaná, a tak mnohdy ten, kdo byl předchozí den na divadelní zkoušce úspěšný, zakopl v temných chodbách zámku o omylem zapomenutý předmět, či vrazil do dveří nebo zdi a obličej zdobily šrámy. Bylo třeba rázně zasáhnout a oznámit, pokud budou nehody pokračovat, dramatický kroužek svou činnost skončí. Počet členů řídil i v důsledku útěků. Čtyři nejzdatnější herci, kteří dokázali propojit pohyb s hudbou, zpěvem i textem, byli po třídním výletu za školu potrestáni neúčastí na zábavných volnočasových aktivitách. Začali tedy být agresivní a vybíjet si vztek na ostatních.

Ani nácvik přímo v rámci kroužku nebyl jednoduchý. Sebemenší popud stačil k tomu, aby se rozpoutala rvačka a trvalo nějakou dobu, než se tetě podařilo situaci zvládnout, často za cenu modřiny, nebo otisku letící židle. Potom zde byli i obavy,

protože před Vánoci zasahoval jeden strýc na pokoji chlapců, kteří demolovali zařízení pokoje i sebe sama, a byl jedním z nich nařčen, že jej stiskl příliš silně, ve snaze zabránit dalšímu řádění.

Vychovatel byl potrestán srážkou ze mzdy a napomenutím ředitelky. Prý takto zasahovat nelze. Jak lze se zaměstnanci nedozvědět, takže raději nadále volili nějaký šrám a rozbitý nábytek. Však z peněz nadace se koupí nový, pokud se za peníze raději nenakoupí kvanta čokolády, která bude dětem okamžitě rozdána a poté řešeny zažívací potíže.

Ale zpět k divadlu. V průběhu tří měsíců začalo mít představení určitou formu. Metody, tak účinné ve štitinském souboru selhávaly. Bylo nutno divadelníky nejdříve pořádně unavit, aby mohla zavládnout disciplína. Rozcvičky byly opravdu náročné, ale pak teprve děti vydržely v klidu zvládat role. Mezi členy souboru (zůstalo devět) i vedoucí se vytvářel pěkný vztah. Všichni věděli, že musí respektovat pokyny, kterých bylo potřeba méně a méně. Začali vytvářet jednotný celek i mimo kroužek. Vedoucí kroužku, režisérka, teta a vychovatelka v jedné osobě používala i romský slovník k vydávání pokynů. U některých nastal i posun ve škole. Rozhodli se, že budou herci, zpěváci a tanečníci. („*Ti nemůžou být úplně blbí, že teto?*“) Všechno vypadalo příliš hezké. Vedení domova přihlásilo soubor na přehlídku dětské zájmové tvořivosti ve Fulneku.

T'aves sasti taj bachtáli, muri lala. (Přání tetě vychovatelce)

Romská hádanka: **Romaňi daj - raklo goro.**

O poštári avel telegramos anel
Sarmele dikhavav dikhavav
mre bala čhingerav čhingerav
dža móre dža móre dža móre, na kamav tut

Ve Fulneku zvítězila tréma a na celorepublikovou přehlídku soubor nepostoupil. Rozhodnutí znamenalo velkou ránu pro ředitelku domova. Po návratu se rozhodla činnost pro školní rok 2004/2005 ukončit.

Vedoucí souboru měla pracovní smlouvu uzavřenu po dobu nepřítomnosti dlouhodobě nemocného vychovatele, který oznámil ukončení pracovní neschopnosti.

I přes sliby pokračovat v dramatickém kroužku s jinou vedoucí k návratu k činnosti nedošlo. Děti z dětského domova v Melči blízko Opavy mají však na výběr z mnoha jiných volnočasových aktivit. Na nácvik divadelního představení i samotné vystoupení si mnozí stále pamatují, ale studium konzervatoře již neplánují.

Duben 2011:

Jeden ze členů bývalého dramatického kroužku v Melči, nyní pracuje v rychlém občerstvení v Opavě.

Vzpomeneš si někdy, jak jsi zpíval, tančil a hrál divadlo?

Na to se nedá zapomenout. Nic mě dřív nebavilo, najednou jsem byl frajer. Holky se mnou chtěly chodit. Škoda, že jsme tehdy nepostoupili a že jste musela odejít. Ještě jsme pak, s některýma klukama, předváděli něco na besídkách a diskotékách, teda to tančení. Teď ještě taky, ale už jsem víc línej. Vzpomínám moc rád. Třeba se ještě něco povede.

4. 3 Hradec nad Moravicí 2005-2007

Nosnou myšlenkou ŠVP je otevřenost školy všem dětem, rodičům, veřejnosti – jak obsahem vzdělávání, demokratickými principy, respektováním žáka jako osobnosti, širokou nabídkou školních i mimoškolních aktivit, diferencovaným přístupem k žákům, pozitivními vztahy a prožitky žáků, učitelů i rodičů, tak zapojením školy do veřejného života, profesní orientací žáků, schopností tvůrčí práce, odpovědného rozhodování, vztahem k přírodě a respektováním jejích zákonů, souladem s obecně uznávanými životními i mravními zásadami.

Vzhledem k socioekonomickým a demografickým podmínkám nepreferuje škola určitou vybranou oblast vzdělávání, nýbrž poskytuje základní vzdělávání jako komplexní celek.

Na dlouhé výchovně vzdělávací cestě je zásadní podmínkou pro plnohodnotný a spokojený život ZDRAVÝ ŽIVOTNÍ STYL, který představuje strategické východisko ŠVP.

Škola byla otevřena v roce 1923 a prošla řadou rekonstrukcí.

V hlavní budově sídlí vedení školy, jsou zde odborné učebny (s interaktivními tabulemi a dataprojektory) a kabinety se sbírkami (fyzika, chemie, přírodopis, cvičná kuchyň), včetně učebny výpočetní techniky, knihovny a informačního centra umístěného v přízemí budovy. Součástí hlavní budovy je stará školní tělocvična s nářadovnou.

K původní hlavní budově byly v roce 1996 přistavěny učebny pro I. stupeň. V podkrovní vzniklo školní poradenské pracoviště vybavené počítači, interaktivní tabulí a učebními pomůckami pro reedukaci žáků, kterou zajišťují dyslektičtí asistenti a asistent pedagoga. Ve 2. patře navštěvují žáci I. stupně počítačovou učebnu. V 1. patře je zřízena keramická dílna pro zájmovou činnost žáků vybavená pecí na vypalování. V přízemí přístavby funguje školní bufet.

Mezi budovami je upravena plocha pro relaxaci dětí o přestávkách.

V budově bývalé mateřské školy jsou umístěny první třídy a 3 oddělení družiny vybavené několika počítači. V suterénu navštěvují žáci II. stupně dílny pro výuku Pracovních činností s šatnou a umývárnu.

Školní výdejna a jídelna je umístěna v prostoru bývalých školních dílen. Škola nemá svou vlastní kuchyň, obědy dováží z mateřské školy.

Sportovní hala se sociálním zařízením je samostatný objekt propojen k šatnové části hlavní budovy. Součástí haly je i hlediště pro 160 diváků.

Škola je bezbariérová, postiženým žákům je k dispozici výtah.

Škola je dobře vybavena učebními pomůckami, didaktickou prezentační technikou, audiovizuální technikou a částečně i výukovým softwarem.

Pestrost nabídky aktivit zaměřených do oblasti osobních zájmů zvyšuje paleta zájmových kroužků, pro jejichž provozování se škola snaží vytvářet potřebné podmínky a získávat schopné vedoucí. Zde je otevřen prostor pro mimoškolní práci učitelů a jejich neformální setkávání se žáky, ale také pro významnou konkrétní pomoc škole ze strany rodičů, zájmových organizací a přátel školy. Zapojení žáků do zájmových kroužků v mimoškolní době má prokázaný preventivní význam v oblasti kriminality a drogové závislosti.

Divadelní kroužek

Divadelní kroužek si založili v roce 2004 sami žáci sedmých tříd. Hlavními iniciátory byli jeden chlapec a dvě děvčata, jejichž rodiče či prarodiče hráli divadlo v ochotnickém souboru Na Podolí. Ke spolupráci se jim podařilo přesvědčit deset dalších spolužáků. Protože nemohli nacvičovat vystoupení sami, potřebovali někoho z vyučujících, pro dozor při odpoledním pobytu ve školní budově. Oslovili několik učitelů, ale až v prosinci začal divadelní kroužek oficiálně pracovat. Předtím se museli několikrát sejít doma u jednoho z členů. Paní učitelka, která nakonec podlehla přemlouvání a zavázala se k odpolednímu bezplatnému dozoru, provázenému nelibostí uklízeček, si brala s sebou na nácvik písemné práce k opravám, přípravy a žákům se do práce nepletla, pouze když hodně hlučeli. Scénář si psali sami, režii, kostýmy, hudební doprovod, kulisy si vytvářeli také sami. Na závěr školního roku předvedli, dle diváků z řad pedagogů a spolužáků, velmi zdařilé vystoupení. Vyvstaly ovšem další problémy, paní učitelka, zajišťující odpolední dozor měla odejít v září na mateřskou dovolenou a nikdo neprojevil zájem její úlohu převzít. Členové souboru měli velké obavy, co bude dál.

Šťěstí jim přálo. Na začátku školního roku nastoupila vyučující na zástup za mateřskou dovolenou, která měla syna v první třídě téže školy. Na dotaz, zda by občas *nepřihlédla na děcka, co blbnou s divadlem*, odpověděla radostně ano. Již v minulosti s dětmi divadlo hrála, a tato činnost ji velice bavila. Netušila ovšem, jaká jsou nastavena pravidla a začala se divadelníkům plést do práce. Nejdříve narazila na tvrdý odpor, zvláště pokud něco hercům vytkla. Nechala je ale, hrát své scénáře, připravovat se podle svého, vkládat do role kus sebe, jen zkusila navrhnout pár nápadů na vylepšení. Alternovala za chybějící herce a postupně se stávala uznávanou členkou souboru. Scénáristé se obraceli s dotazy, dříve nepoužívanými:

„Co si myslíte, že by vyznělo lépe? Máme tam napsat ještě nějaký text pro....? Nevypadá to hloupě? Jak je nejlépe rozmístit herce na scéně? A dalšími.....“

Velkým oceněním bylo, že *takhle je to mnohem lepší než dříve*. Další klady se objevily i při výuce, vyžívání poznatků dramatické výchovy v hodinách anglického jazyka a dějepisu, se projevilo jako dobré řešení. Problém nastal s časem. Většina oblíbených cvičení a metod, nepočítá s časovým limitem 45 minut. U skupinové práce je běžná vyučovací hodina naprosto nedostačující. A příprava dramatizace? Angličtina bývá pouze třikrát týdně, dějepis jen dvakrát. Ale nakonec při dostatečné vůli, je možné všechno. Samozřejmě nelze každou vyučovací hodinu věnovat celou dramatizacím, ale desetiminutový brainstorming se dá uskutečnit téměř vždy.

Divadelníci nacvičili na vánoční akademii dvě půlhodinové pohádky, které měly obrovský úspěch. Pochvalně se vyjadřovali nejen spolužáci a učitelé na dopolední akademii, ale i odpoledne rodiče a veřejnost. Přišli se podívat i ochotníci ze souboru Na Podolí, prý se přestali bát o další činnost souboru, když viděli práci budoucích členů.

Po Vánocích se přihlásilo osm nových členů a jednotlivé schůzky začaly být značně chaotické. Mezi původními divadelníky se objevila přílišná rivalita a nevraživost, a tak začala nová práce s budováním kolektivu. Podařilo se. Nově nacvičené sci-fi pohádky, s historickými prvky a protidrogovou tematikou „*Toxická Karkulka*“ a „*Skřítci*“ slavily podobný úspěch jako vánoční.

Prospěch se rovněž zlepšil, protože nebylo možné riskovat neúspěch představení, způsobený neúčastí na zkouškách, díky zákazu rodiči, nespokojenými školními výsledky svých dětí. Vzájemně si všichni pomáhali.

S dalším školním rokem se pomalu a neočekávaně přiblížil konec činnosti divadelního kroužku. Díky představení, o kterém se ještě dlouho v Hradci nad Moravicí hovořilo.

Všechno začalo nápadem nehrát tentokrát pohádky. Zakládající členové již byli v posledním ročníku, takže paní učitelku napadlo společně vytvořit dílo ze života školy. Sepsaly se jednotlivé příhody z různých vyučovacích hodin. Čtecí zkouška trvala dvě hodiny, mnozí si komické situace znovu vybavovali, další dokázali představit. Problematickým se ukázalo ztvárnění vyučujících, protože některé chtěli hrát všichni, jiné nikdo. Nakonec se domluvili ke spokojenosti všech. Zkoušky probíhaly déle, než bývalo zvykem, ale vedení školy, v očekávání další úspěšné pohádky, uchlácholilo uklízečky. Na každé zkoušce se upravovaly jednotlivé výstupy, ale vždy bylo plno smíchu. Všichni členové souboru se těšili na úspěch, který po předvedení svého díla sklídí.

Konečně nastalo období, ve kterém se pravidelně konala vánoční školní akademie. Divadelní kroužek vystupoval vždy jako poslední. Z důvodu delšího trvání bylo představení rozděleno na dvě části. Sledování první vyučovací hodiny probíhalo v duchu rozpačitosti, otáčení se po učitelce, jež byla právě ztvárňována na jevišti. Pak už se hlediště nepokrytě bavilo, občas se ozvaly hlasy: „*To je úplně přesný!*“

O přestávce vyjadřovali diváci z řad spolužáků herců samé uznání. Velkým překvapením byly reakce učitelek. Kolegyně, vedoucí divadelního kroužku, se ptaly: „*To myslíš vážně?*“

Ty, které už byly se svým vyučováním ztvárněny, chtěly pokračovat, ty, které to teprve čekalo, navrhovaly akademii ukončit, že už je stejně dost hodin. Mužská část kolektivu se do diskuze vložila s nadhledem a humorem. Vyučující tělocviku a zeměpisu sdělil svému divadelnímu dvojníkovi, že se těší, jak jej bude v některých hodinách zastupovat. Možná jeho prohlášení přispělo k rozhodnutí pokračovat. Také žáci se dožadovali pokračování vyvoláváním herců na podium. V šatně zatím probíhala bouřlivá debata. Herci byli pro, hrát dál, protože stále nepochopili, proč jsou vyučující rozzlobené. Nejednalo se o žádné zesměšňování, ani karikování. Spíše žáci byli představováni v situacích, kdy odpovídali nesmyslně, ale jednalo se o jmenovité předvádění. Sami diváci se ke svým výrokům ochotně hlásili. Vedoucí souboru už začínala mít vážné obavy, ne o sebe, ve škole měla působit již jen půl roku, ale o herce. Obávala se, aby se jim učitelky nemstily.

Avšak účinkující byli skálopevně rozhodnuti pokračovat. Konečný potlesk málem zboural hradecké kino.

Do školy soubor dorazil později, nějakou dobu zabralo převlékání, sklízení kulís, úklid jeviště. Ve škole vedoucí očekával vzkaz, okamžitě navštívit ředitele školy. Bylo jí sděleno, ředitel sice souboru fandí, ale jde již brzy do důchodu (za 8 měsíců), a tak chce strávit zbytek svého působení na škole v klidu. Vyjádřil lítost nad tím, že učí jen málo hodin, a tím pádem nebyl v představení ztvárněn. Odpolední představení bylo zrušeno.

Po zimních prázdninách se vedoucí souboru dozvěděla rozhodnutí paní učitelky, již zastupovala, vrátit se do práce dříve. Její pracovní poměr skončil 31. 1. 2007. Původní očekávání – 30. 6. 2007. Daleko horší pro ni byl vypuknutí „*hon na čarodějnice*“. Učitelky dávaly najevo (naštěstí ne všechny) svoji intelektuální nadřazenost. Prý je snadné „*Být blbec a dělat si legraci z lidí, kteří již vystudovali a něco dokázali.*“

Škoda, vánoční akademie nebyla natočena na video, není možno předložit k posouzení.

Rozhovor s Ondrou Žídkem a Aničkou Blatenskou, bývalými členy souboru, v současnosti studenty gymnázia ve Vítkově.

Věnujete se divadlu i nadále?

Anička: „Trošku jsem zkoušela s hradeckými ochotníky, ale teď v posledním ročníku gymnázia nemám vůbec čas. Ale spolupracuji s opavskými loutkoherci. Možná po maturitě se k ochotnickému divadlu vrátím. Chci sice studovat vysokou školu, pedagogickou fakultu, ale snad bych divadlo zvládala také.“

Ondra: „Já jsem se vydal trošku jiným směrem, začal jsem psát fejetony a postřehy ze života. Některé už mi vyšly v tisku. Také jsem se s dalšími studenty zúčastnil několika studijních pobytů, pro vítěze literárních soutěží, například na Maltě, v Holandsku, Portugalsku. V budoucnu se chci věnovat psychologii, zahraničnímu obchodu, nebo žurnalistice.“

Jaké jsou vzpomínky na divadelní soubor při ZŠ? Hlavně Ondra se dostal do velkých problémů, jak se v Hradci proslýchalo:

Anička: „Nehrála jsem tehdy, v našem slavném díle, učitelku, a tak jsem si jen poslechla. Aničko, taková rozumná holka a nechala ses k něčemu takovému nalákat. Odpovídala jsem, že nedošlo k žádnému lákání, do divadla jsem šla dobrovolně a všimla jsem si, co budeme hrát.

I rodiče stáli za mnou. Necháпали, co se vlastně stalo. Pan ředitel si prý v hospodě často vyslechl, jak jsme šikovní. A že učitelky jsou zbytečně hysterické. Líbilo se mi hrát divadlo, a také jsem se vždycky těšila na páteční odpoledne.“

Ondra: „Nejprve jsme měli vedoucí kroužku paní učitelku, která do ničeho nezasahovala, dělala si svoje. Na závěr každé schůzky zkontrolovala, jestli nezůstal nepořádek. Potom začala být situace lepší. Nedostávali příležitost jen jedni a ti samí, ale mohli jsme se projevit všichni, na všech záleželo. Mě samotného mrzel při výuce pocit bezbrannosti, vůči některým učitelkám. Nezáživné hodiny, s uspávajícím výkladem, jízlivost a ironie. V nudných hodinách jsem se těšil do divadla. Při nácvičku představení „Z naší školy“ jsem si vyloženě užíval. Rád jsem se předváděl, moje ztvárnění výchovné poradkyně, učitelky hudební výchovy a češtiny, mělo na zkouškách snad největší úspěch. No, a pak vlastně také.

Rodiče byli po zdařilé vánoční akademii pozváni do školy, aby prý na mě mohli zapůsobit, pokud je ještě čas. Byl jsem také přizván. Po cestě domů mi rodiče řekli, že to na škole musím ještě nějaký čas vydržet, ale pokud by paní učitelky (zejména jedna) chtěly pokračovat, dala by se situace řešit i stížností.

Ve výuce jsem dostával za úkol přezpívat melodie podle klavíru, slohové práce mi byly vraceny jako nečitelné, stejně tak olympiáda z jazyka českého. Dozvěděl jsem se (Ondřej trpí vadou řeči-špatná výslovnost r, ř), před třídním kolektivem, že pokud chci někoho kritizovat, mám se naučit mluvit! Jako výchovná poradkyně vypracovala paní učitelka posudek o mé nevhodnosti k dalšímu studiu. Na vysvědčení jsem měl čtyři dvojky, jinak samé jedničky. Řešil jsem situaci lístkem do schránky důvěry. Pak už byl poměrně klid. Protože se paní učitelka oháněla známými na opavských středních školách, přihlásil jsem se na gymnázium do Vítkova, kde úspěšně studuji.

Divadelní kroužek bylo to nejlepší, co mě mohlo na základní škole potkat. I přes následné problémy, kdybych věděl, co nastane, šel bych do toho znovu.

4. 4 Horní Benešov

Horní Benešov - V samém srdci obce vznikla jedna z nejhezčích knihoven regionu. Je jednopatrová a její součástí tvoří nové informační centrum. Knihovnu a infocentrum ve dvou patrech budovy úřadu města na Mírovém náměstí vybavili super moderní technikou, knížkami i propagačními materiály. Příchozí se nyní mohou těšit také z první výstavy kolektivu výtvarnice a pedagožky Miroslavy Chudíkové. Dosavadní dlouholetá knihovnice Miroslava Chmelařová získala posilu v podobě knihovnice a pracovnice infocentra Vladimíry Pěčonkové.

Jenom půjčování knih? Bude toho mnohem více

„Naším základem je práce v knihovně. Hodláme dále vytvořit kluby seniorů, mládeže, kluby zdravotně postižených. Chystáme besedy s angličtinou, soutěže dětí, přednášky se zdravotní tematikou i posezení s hudbou a setkání nad knihami,“ řekla Vladimíra Pěčonková, podle níž zájem o podobné aktivity ve městě vzrůstá. Minimálně u těch, navštěvujících knihovnu už před její velkolepou rekonstrukcí.

Rekonstrukce probíhala za plného provozu radnice, což vyžadovala trpělivost nejen obyvatel Horního Benešova, obrnit se pevnými nervy museli i úředníci. „Po několikaletém úsilí o realizaci představ při řešení prostoru se nám podařilo, a to i díky optimismu, trpělivosti a vytrvalosti mého starostenského předchůdce Josefa Klecha získat finanční prostředky na realizaci knihovny a infocentra ve výši přes šest milionů korun,“ uvedl hornobenešovský starosta Jaroslav Žerotínský.

Futuristický design i moderní informační technologie

Pětaosmdesát procent nákladů poskytla Evropská unie prostřednictvím operačního programu Česko polské příhraniční spolupráce pro roky 2007 až 2013. Pět procent

přidal stát a zbytek šel z městské kasy. Stavba podle plánů bruntálského architekta začala v březnu. „Místnosti jsou vybaveny moderními informačními technologiemi. Budou moct sloužit ke školení, přednáškám, besedám i výstavám. Vzniklo zde důstojné místo pro rozvoj kulturního dění a vzdělávání obyvatel města všech věkových kategorií,“ doplnil Jaroslav Žerotínský.

Podívat se na futuristickou knihovnu přijel i starosta Marek Hawel z polského spřáteleného města Pszów: „Jsem rád, že jsme k vybudování tak pěkného místa mohli svou malou měrou též pomoci. Infocentrum a knihovnu máme i u nás v Psowě, ale skromnější.“ Bez pomoci Poláků by se peníze z unie sehnat nepodařilo.

Z chlouby města se těší rovněž místostarosta Horního Benešova Michal Blažek: „Cesta k dnešnímu dni byla dlouhá a náročná, ale konečný výsledek dokazuje, že to úsilí nebylo zbytečné. Na počátku stáli tři pánové, kteří dokázali přesvědčit radu města, aby se prostory rozšířily o první patro s galerií.“

Autor: Karel Janeček, DENÍK

Kluby seniorů, mládeže, kluby zdravotně postižených, besedy s angličtinou, soutěže dětí, přednášky se zdravotní tematikou i posezení s hudbou a setkání nad knihami – krásná myšlenka, jenže všechno je o lidech. Ukázalo se, že dlouholetá knihovnice by ráda nové věci dělala pěkně postaru. Paní, důchodového věku, bez vzdělání v oblasti managementu a ekonomiky vůbec, prosta organizačních schopností, ale s touhou po uznávání její osoby, jakož benešovská rodačka stanovila pravidla dle sebe a Město jí šlo na ruku. Zpočátku po otevření knihovny byla měsíc nemocná, jak napsala do tisku: „Přípravy na zahájení provozu mě stály zdraví a téměř i život!“ Nová pracovnice tedy mohla začít práci dle svých představ, organizováním kurzů angličtiny pro děti i seniory, práce s počítačem pro začátečníky, založením dětského ochotnického divadelního

souboru, soutěžemi pro děti i dospělé. Půjčování knih i poskytování informací také probíhalo ke spokojenosti všech klientů. V práci sice trávila čas od 6:30 hodin ráno do 18:00 hodin večer, ale jednalo se o práci radostnou.

Pomáhala jí v tom na výpomoc přidělená frekventantka rekvalifikačního kurzu, pořádaného úřadem práce v Bruntále.

Pak se vrátila paní vedoucí z pracovní neschopnosti a postupně se jala likvidovat veškeré aktivity. Měla na chod IC a knihovny jiný názor. Jako učitelka ZUŠ-obor výtvarný (bez patřičného vzdělání), začala pořádat výstavy žáků ZUŠ, s vernisáží, které se účastnili žáci a jejich rodiče. Hráli a zpívali taktéž žáci ZUŠ-oboru hudebního. Některé již započaté aktivity se podařilo zachránit. Angličtina pro děti i dospělé a hlavně **dětské ochotnické divadlo**.

Po dlouhém vyjednávání měla pracovnice IC a knihovny povoleno jednou týdně nacvičovat s dětmi po zavírací hodině – 17:00 až 18:00. Jinak byla její pracovní doba naplněna půjčováním knih, kopírováním a úpravou dokumentů, poskytováním informací o turistických cílech, kultuře, ubytování, stravování v regionu, dopravních spojeních, firmách, službách a sociálním zabezpečení.

Skladba obyvatelstva ve městě čítajícím zhruba 2500 obyvatel je z větší části sociálně slabší, žijí zde nezaměstnaní, lidé na okraji společnosti, popíjející denně levnější lihoviny, kouřící tabák na vykuřování skleníků a podobně, Romové. Tito obyvatelé uvítali, že v centru jsou počítače zdarma a začali být hlavními návštěvníky. Ostatní docházeli do centra podstatně méně. Byl zvolen nový starosta, který občas projevil nespokojenost slovy: „*Není možné, aby se nám tu povalovali. Pak se nedá ani jednat* (dvakrát měsíčně se koná v prostorách zastupitelstvo) *a slušní lidi sem nepřijdou.*“ Nerad slyšel, že se jedná o jeho voliče, tudíž by měl navrhnout pro všechny přijatelné řešení.

Dětský divadelní spolek při Informačním centru a městské knihovně v Horním Benešově začal svoji činnost nácvikem dvou dvojjazyčných pohádek-*Red Riding Hood (Červená Karkulka) a Goldilocks and three bears (Zlatovláska a tři medvědi)* v angličtině, a zároveň na scéně překládali dva tlumočníci do češtiny. Na první schůzku se dostavilo 20 zájemců. O spolku se dozvěděli z plakátku v informační vitríně města, další byly vyvěšeny na školních nástěnkách. Nebylo záměrem vytvořit umělecké dílo,

hlavně aby se děti zabavily a trochu procvičily angličtinu. Velikým přínosem se ukázalo i spojení kroužku angličtiny s ochotnickým divadlem.

Na základě výzkumu se ukázal pravdivý názor, že divadlo jde nacvičit i bez memorování a divadlo v cizím jazyce tak nacvičeno být dokonce musí, aby mělo nějaký význam. Děti se nemohou omezit na svou roli a přeríkávat si ji zoufale doma před spaním. Repliky si musí osvojovat postupně, prostřednictvím her a dramatických cvičení na zkouškách. Nové znalosti jsou pak znovu a znovu posilovány množstvím dalších aktivit a vlastním nácvikem hry. Ke každé větě si vytvoří vzpomínku na situaci, gesto, pocit, rytmus, melodii apod. Mnoho z takto naučených vět se jim pak i v budoucnosti pohotově vynoří vždy, když je potřebují. Dokonce, po sdělení nápadu hercům, jeden rok hrát pouze česky, bouřlivě protestovali.

Při zkouškách vycházejí postupně najevo schopnosti, které mohou být v běžné denní komunikaci skryté. Děti, které si nevěří a na začátku samy žádají o přidělení nejmenších rolí, sklízí nakonec největší úspěch. Všichni by měly mít stejnou šanci a podle toho by měl vypadat i scénář. Hry, ve kterých jedna hlavní role prožívá dobrodružství, ostatní dělají křoví, se pro jazykové projekty nehodí. Když někdo umí anglicky méně než jiný, neznamena to, že musí mít významově menší roli. I postava, jejíž repliky jsou na úrovni začátečníka, může být napsána tak, aby byla pro děj důležitá. Představení není přehlídkou jednotlivců, ale výsledkem týmové práce, ke které přispěli všichni rovným dílem a ze které se také mohou rovným dílem radovat. Důvod, proč se angličtinu učit. A když pak stojí na jevišti a slyší, že se diváci smějí jejich vtipu a že jim tleskají, je to pro ně nádherný důkaz, že všechna ta práce měla smysl.

Někdy je těžké, nevypadnout z role, pokud věta „*Of course, Your Majesty. But perhaps I may suggest an idea.*“ přeložena „*Jsmo v kurzu, pane, máme své ideály!*“

Čas strávený v kolektivu, společnou činností je velice smysluplným časem. Není dobře, když se děti bezcílně znuďeně potulují po městě, tvoří skupinky, občas někoho zbijí, zdemolují městské zařízení, nebo podpálí stoh. (To všechno se děje.) Z počtu dvaceti zájemců bylo osm Romů (oficiálně tři). Negativní reakce tzv. *prognostiků* nenašly úrodnou půdu. V některých bodech ovšem byly pravdivé, jenže nepočítaly s vytrvalostí zúčastněných.

Věk členů souboru se pohyboval v rozpětí 9-16 let. Každá zkouška začínala rozcvičkou, kterou byly například „*steps*“, kdy chodí po jednom, vytyčenou trasou a říkají anglická slovíčka. Ta, jež byla dvakrát se, odečítají. Nesmí být použity číslovky, dny a měsíce jen na přeskáčku, ne tak, jak jdou za sebou a další pravidla jsou stanovena

na místě, pro všechny stejná. Nejedná se o soutěž, takže nejsou aktéři vybíráni podle věku.

Oblíbenou se ukázala rovněž pantomima, různé varianty. Všichni stojí v hloučku a jeden vydává pokyny v angličtině, co kdo má dělat. Pantomimicky předvede situaci, případně v koho je zakletý/á, ostatní hádají, opět v angličtině.

Příprava na vystoupení 2 (všeobecná pravidla)

O tom, co budou hrát, se vedoucí s členy souboru domlouvá. Předloží jim své návrhy, pak společně vybírají, případně navrhnou děti, co chtějí hrát.

Není dělán zvláštní nábor, kdo se přihlásí, je přijat.

Role jsou přidělovány podle zájmu.

Text i děj jsou upravovány v průběhu nacvičování hry.

Děti improvizují, někdy samy vymyslí jiný konec.

Samy si vytváří kulisy, rekvizity i kostýmy, vybírají hudbu.

Vedoucí působí jako nápověda a psychická podpora.

O kostýmech a oblečení nejdříve společně diskutují. Je vhodné, když si je děti připravují a navrhují samy. Používají běžně dostupné oblečení, které děti vlastní, a to podle potřeby upravují různými detaily. Rodiče i prarodiče rádi pomáhají s úpravou nebo i výrobou vhodných kostýmů. Soubor si nechává v zásobě různé vhodné oblečení a doplňky, které během let posbírá. Dívkám se také líbí líčení – rtěnkou, pudrem, očními stíny (většinou si je vypůjčí z domova), vymýšlejí si i různé účesy.

Všichni si vzájemně pomáhají s konečnou úpravou kostýmů před vystoupením, mají zájem na tom, aby vypadali na jevišti pěkně a dobře se jim hrálo.

Různé zvuky dotvářející děj, vytváří pomocí jednoduchých prostředků, které jsou po ruce, využity jsou bubínky, kousek plechu, dřevěné paličky atd.

Scénáře nejsou dlouhé, takže některé děti se při zkouškách naučí i části jiných rolí hry.

Při hře si pak napovídají navzájem. Hlavní nápovědou je ovšem vedoucí. Je zároveň i nutné, aby kromě napovídání textu organizovala jednotlivé nástupy na scénu, pohledem pochválila, uklidnila, podpořila.

Po skončení každého představení se mladí herci vyptávají, jaké to bylo, jak na jevišti působili a většinou si přehrávají pořízený videozáznam. Sami mají ze svého hraní hodně postřehů a diskutují o pohybu na scéně a o detailech, které se jim zdají důležité. Pokud vystoupení navštíví i učitelé, mnohdy bývají překvapení, jak se z tiché nenápadné žákyně/žáka, stává někdo úplně jiný, zvládající bravurně svou roli, komunikující

s okolím (i v angličtině). Většinou se po představení vypyávají: „Jak jste to dokázala?“ Přitom je to tak snadné! Každý touží po úspěchu, je jen třeba umožnit, aby si mohl úspěch prožít.

Kritické poznámky není dobré používat, v okamžiku nadšení nejvíce zabolí. Pokud se někomu zdá, že by mohlo být něco lepší, je možno využít konstruktivní návrhy při dalších zkouškách, ale není třeba se jimi zabývat přímo po představení.

K nejlepším divákům patří samozřejmě rodinní příslušníci. Děti odmění bouřlivým potleskem. Méně vhodné bývají květiny některým hercům, protože zejména v posledním období se divadelní skupina skládá i z dětí, které takové štěstí na rodičovskou podporu nemají. Potlesk patří všem. Je vítána i bonboniéra věnovaná všem účinkujícím.

2010:

Prvního představení divadla se zúčastnilo 12 herců a 56 diváků (Na Benešov počet téměř neuvěřitelný). Asi ani sama vedoucí nevěřila, že soubor se dostaví v plném počtu. Protože se z větší části jednalo o děti s nepříliš vhodným sociálním zázemím, docházelo i k situacím, kdy herec nebo herečka, při upřesňování textu, či pohybů oznámil/a: „*Nedělám to dobře? Končím. Už mě tu nevidíte.*“ A rychle utekl/a ze zkoušky. Horké hlavy do příště vychladly a ve většině případů dotyčný, nebo dotyčná přišli se sklopenou hlavou a otázkou: „*Můžu taky? Já chci hrát divadlo!*“ Dostávalo se jim ujištění, že by to bez nich vůbec nešlo. V těchto případech by domluvy, případně potrestání nebyly účinné. Jednalo se o romské děti, a ty žijí jen přítomností. Co bude, to nějak bude.

První představení tedy přineslo velké překvapení v podobě množství návštěvníků. Přišly se podívat i paní ve věku 70-80 let. Zajímalo je, jak se soubor předvede. Slovy chvály po představení nešetřily. Většinu herců zatím viděly jen potulovat se po náměstí, pokřikovat na sebe i kolemjdoucí, případně pokuřovat v přilehlých uličkách. Pro herce zase byl k neuvěření bouřlivý potlesk. Přišly i dvě paní učitelky ze základní školy, které se rozhodly více využívat zjištěného potenciálu žáků ve výuce.

Druhý den přiběhly do knihovny dvě sestry z velice početné rodiny, a vyprávěly, že jim v obchodě dvě staré paní, které byly na představení, koupily čokoládu a ptaly se, kdy budou zase hrát. Členové souboru hned začali plánovat, co dál. Jak ohromí benešovské publikum dalším zdařile provedeným kusem.

Ale nikdo netušil, jak zasáhne státní správa. Nejprve byly přestěhovány děti z výše zmiňované početné rodiny. Divadelní soubor přišel o čtyři členy. Pak došlo k vydání zákazu pobytu v Informačním centru po uzavírací době, kromě paní vedoucí a jejích akcí (později byl zákaz zrušen, ale další členové ztratili tak dlouhou pomlku zájem), v základní škole domluvilo vedení školy pedagogům, takže začaly fungovat kroužky angličtiny, dramatický a taneční.

Dětský divadelní soubor se zachoval ve velmi zeštíhlené podobě. V současné době má sedm členů, vlastně členek, i s vedoucí. Nacvičuje historický kus o Karlovi IV., který po staletích obživil a s pra, pra.....vnučkou Buška z Velhartic se toulají po vlasti a sledují, jak se lidem žije v současnosti. Karel IV. je kvůli nedostatku mužského elementu v souboru, Karla. Samy herečky si doplňují jednotlivá dějství příhodami, které jsou aktuální.

4. 4. 1 Dotazníky k informovanosti o činnosti dětského divadla a zájmu o divadlo. Rozdány byly v ZŠ, rovněž byly i k dispozici v Informačním centru a městské knihovně. 100 dotazníků.

Pro respondenty 9-16 let:

1. Víš o nabídce zapojit se do činnosti ochotnického divadla pro děti a mládež při Informačním centru a městské knihovně v Horním Benešově?

Ano: 68%

Ne: 32%

Pokud ano, proč se nezapojuješ: Nemám čas-11, nemám zájem-8, nevím-13

2. Byl/byla jsi na nějakém představení tohoto divadla?

Ano: 53%

Ne: 47%

3. Navštěvuješ s rodiči, nebo sám/sama profesionální divadlo?

Ano: 4%

Ne: 96%

4. Jak pro tebe vypadá nejlépe trávený volný čas?

a) sport 37%

b) počítač 41%

c) sledování televize 12%

d) kulturní programy- divadlo, kino, diskotéka, koncert vážné hudby, koncert populární hudby, naučná beseda, jiné..... 15%

5. Vadí ti vystupování na veřejnosti, před spolužáky?

Ano 8%

Ne 92%

Pokud ano – proč? Nevím, stydím se.

6. Jsi spokojený/spokojená s nabídkou volnočasových aktivit ve městě?

Ano 80%

Ne 20%

Pokud ne, co bys zlepšil/zlepšila? Klub Romů, diskotéky, kino.

Pro respondenty 15+

1) Víte, že při Informačním centru a městské knihovně v Horním Benešově funguje již druhým rokem dětské ochotnické divadlo?

Ano 73%

Ne 27%

2) Pokud ano, zúčastnil/a jste se nějakého představení?

Ano (Jaká byla spokojenost?).....líbilo se.....

Ne (Z jakého důvodu?).....nedostatek času.....

3) Myslíte, že je prospěšné hrát s dětmi ochotnické divadlo?

Ano 95 %

Nevím 5%

4) Hrál/a jste někdy ochotnické divadlo?

a) Ne 28 %

b) Jako žák/žákyně základní školy 53%

c) Jako student/studentka 6%

d) V dospělém věku 13%

5) Kdyby působil v Horním Benešově ochotnický divadelní spolek i pro dospělé, zapojil/a byste se do činnosti tohoto spolku?

Ano 31%

Ne 57 %

6) Navštěvujete někdy divadelní představení (profesionální, amatérská)

Ne 62%

1 x ročně 30%

vícekrát za rok (přibližně) 4%

7) Pokud ne, jaké jsou důvody?

Nedostatek času, finanční důvody

8) Uvítal/a byste možnost návštěvy profesionální/amatérské scény ve vašem městě?

Ano 89%

Ne 11%

9) Jak jste spokojený/á s nabídkou volnočasových aktivit ve městě?

pro děti: Ano 35%

Ne 37%

Nevím 28%

pro dospělé: Ano 15%

Ne 59%

Nevím 26%

10) Jakou finanční částku jste ochoten/ochotna věnovat měsíčně na své zájmové aktivity?

0 Kč 17%

do 100 Kč 71%

do 500 Kč 12%

do 1000 Kč

Na aktivity svých dětí?

0 Kč 5% do 100 Kč 83% do 500 Kč 12% do 1000 Kč - více

Dotazníky k dramatické výchově ve školách. Respondenty byli obyvatelé Štítiny, Opavy, Bruntálu a Horního Benešova.

Co podle Vás patří do označení dramatická výchova?

Předvádění scének, hraní divadla, dramatizace učiva.

Myslíte si, že by měla být dramatická výchova zařazena do výuky ZŠ jako povinný předmět?

ano 20%

ne 33%

nevím 47%

Proč si myslíte, že dramatická výchova není ve školní docházce jako povinný školní předmět?

Nepatří do výuky, spíše do zájmové činnosti.

Není dost odborníků, učitelé nemají čas, nejsou na to peníze.

Stačí zařadit do výuky jazyků.

Vyučující nemají zájem.

4. 4. 2 KAZUISTIKA

6 děvčat ve věku 11-14 let

Práce v dětském ochotnickém souboru v období leden 2010 – leden 2012

Cílem je zmapovat motivaci k účasti na zkouškách, setrvání v souboru a vývoj v přístupu k činnosti, ke kolektivu.

Jedná se o dívky z rozdílných sociálních poměrů, před svým působením v souboru trávily volný čas odlišným způsobem. Vzájemně se sice znaly, protože jinak není ani v městečku s 2500 obyvateli, jednou základní a jednou střední školou možné, ale nepřátelily se. Tři Romky jsou sice vzdálené příbuzné, takže se vídaly na rodinných oslavách, kamarádily se však s jinými děvčaty.

Aneta

13 let

Horní Benešov

Rodina:

Rodina úplná, pět sourozenců ve věku 2-28 roků. Nejstarší bratr problematický, má již 2 děti, ale potýká se s ustavičnou ekonomickou nedostatečností (Vypomáhá otcova firma). Další dva synové pracují v otcově stavební firmě, chodí vypomáhat i v soboty a neděle. Firma zaměstnává převážně romskou populaci. Rodina patří v lokalitě k těm s dobrou pověstí, nevyskytují se závažnější problémy se zákonem, ani v občanském soužití. O děti se vždy starali dobře, matka je doma s nejmladší dcerou, které se plně věnuje.

Škola:

Žákyně 8. třídy základní školy. Ve škole patří k žákům s prospěchem průměrně chvalitebným. Zajímá se o studium jazyků, biologie. Chce být zdravotní sestrou, pokud by jí nevyšel hlavní sen, stát se herečkou. Ve škole se jeví jako aktivní, zapojuje se do akcí pořádaných školou, je spolehlivá. V komunikaci s vyučujícími i spolužáky velmi otevřená, což mnohdy dříve vedlo k jednání školy a zákonných zástupců. Zadané úkoly plní samostatně, připravuje si referáty k jednotlivému učivu, dokonce i ty nepovinné.

Situace ve školním kolektivu není právě optimální, žáci s lepším prospěchem odešli studovat na bruntálské gymnázium. Chybí tedy vzájemná soutěživost.

Aneta se zapojuje do všech olympiád, na které se důsledně připravuje. Při dotazu, proč se stále tak snaží, odpověděla: *“Ať je vidět, že nejsou všichni cigáni blbí a špatní.”*

Divadlo:

Do divadelního kroužku se původně sama nepřihlásila. Zúčastnila se soutěže na téma: „Historie mého města.“ Zaujala organizačními schopnostmi i celkovým projevem, proto byla oslovena, zda by se nechtěla stát členkou souboru. Zpočátku projevovala obavy, jak všechno zvládne. Kroužek v té době měl na programu pohádky v češtině i angličtině, ale teprve začínal s činností. Měl za sebou dvě zkoušky, ve kterých se spíše hrály hry a procvičovaly krátké etudky. Po několika zkouškách, kdy se připravovala na epizodní roli, byla jí přidělena role hlavní. Byla schopna se, kromě svého textu, dříve než ostatní, naučit i texty další, a pak působila i jako nápověda. Hlavním pozitivem byl hlasitý srozumitelný projev, bez známek trémy, nervozity. Sama potom prohlásila, že nemá problém mluvit před lidmi, ale diví se jak je to možné. Prý jí zkušenost pomohla i ve škole, více přemýšlí, co a jak řekne, nejedná už tak neuváženě.

V počátcích zkoušení měli herci napsat na papír něco o svých plánech, ambicích. Aneta napsala: „Zlepším si angličtinu, nebudu se bát mluvit.“ Po prvním vystoupení na veřejnosti tvrdila, že jí obecenstvo nepřidává na trémě, právě naopak. Potlesk a smích při vtipných replikách ji povzbuzovaly k vymýšlení vlastního ztvárnění role.

Na představení si pozvala i třídní učitelku, která ji přišla vždy podpořit. Ostatní herci takové štěstí neměli. Z pozvaných vyučujících se většinou přišly podívat jen tři učitelky, pokaždé ty samé.

Aneta se rozhodla, že se pokusí studovat na konzervatoři. Pokud by neuspěla, půjde na střední zdravotní školu, divadlu se ale chce věnovat amatérsky nadále. Je jedna ze šesti členek souboru, které aktivně zkouší i v letošním roce.

Ve škole si zlepšila prospěch, protože moc dobře ví, že ke studiu na konzervatoři přijímají jen ty nejlepší. Rodina jako jedna z mála se hlásí k romskému původu. Snad by i tato skutečnost mohla hrát roli při rozhodování.

Teď je Aneta ve věku, kdy se projevují problémy s dospíváním. Někdy si neví rady sama se sebou. Je méně spolehlivá, někdy vynechá zkoušku a místo omluvy řekne, že se jí nechtělo. Dalším příkladem je výbuch na začátku zkoušky o nesmyslnosti nějakého předvádění, protože ochotnické divadlo nemá budoucnost a je to celé hloupost. Pomáhá osvědčené: „Předved' nám, co tě štve!“ Následuje sice: „Nejdu, nebudu tu šaškovat!“, ale za chvíli už směrem k ostatním obviňuje malou sestřičku, která ji brzy vzbudila, nefungující počítač, bratra, že jí snědl jogurt a další podle situace.

Ostatní děvčata nechtějí jen sledovat akci jedné z nich. Tato činnost je baví. Jedna po druhé připojují, co se jim ten den přihodilo špatného a hlavně, co se povedlo. Je z toho často velice zdařilé představení. Soubor má i svůj rituál, převzatý z prvků jógy, vytřásání zlého. Děvčata od sebe odstrkují vše, co je trápí. Nikdy směrem k ostatním, ale úplně pryč, ven.

Nestalo se ještě, že by se Aneta ze špatné nálady nedostala. Někdy říká, jak by bylo dobře, zapojit do akce rodiče, pokud třeba nepodá ve škole očekávaný výkon.

Celkově se u Anety, přes drobné nedostatky, zlepšil vztah k ostatním. Zpočátku bylo vidět, jak dává na odív, co všechno umí, že je schopna se naučit více rolí současně. I její nápověda byly dobře zřetelná. Nyní se snaží napovědět skrytě. Prostory knihovny a centra neposkytují možnost klasické nápovědy. Ostatně spolupracují všechny. Na prvních představeních občas někomu upadl kousek kostýmu, případně rekvizita a zbytek souboru jen sledoval, co bude dál, jak se dotýčný/á se situací vypořádá. Musela zasahovat vedoucí. Od poloviny loňského roku, postřehnou jen ti nejbystřejší diváci, že je řešeno něco, co asi tak úplně k vystoupení nepatří.

Jako u každého, je i u Anety ještě něco ke zlepšení. Snad se podaří více zvládat impulzivitu, náladovost. Ale vzhledem k tomu, jaký pokrok již udělala v práci pro sebe i pro kolektiv, určitě se podaří.

Lída

14 let

Horní Benešov

Rodina:

Značně problematická. Maminka zůstala sama se čtyřmi dětmi. Dvě z nich jsou již ve věku 11 a 13 let postrachem okolí. Zbytek rodiny žije v okolí Tachova. Dávky SSZ stačí pouze na první dva týdny, potom si vypůjčují na živobytí. Pětičlenná rodina žije v jednopokojovém městském bytě, s minimálním vybavením.

Škola:

U žákyně se projevuje záškoláctví. Opakuje sedmý ročník základní školy, prospěch podprůměrný. Ve výuce vyrušuje, má tendence vystupovat proti úspěšnějším žákům, brát jim pomůcky. Na začátku roku byla zjištěna krátkozrakost. V důsledku nepříznivé finanční situace rodiny, bylo řešeno až v pololetí. Dívka se ve škole na tuto skutečnost vymlouvala.

Divadlo:

Do divadelního kroužku se přihlásila společně se svými sourozenci. Důvodem bylo, aby mohli odpoledne někde trávit čas. Matka se doma nezdržovala a děti neměly klíče. Roli si vybrala malou, nenáročnou. Již ale v průběhu druhé zkoušky nastala situace, kdy dívka ztvárňující jednu z hlavních rolí nebyla schopna požadované předvést. Lída zavelela: „Dívej se!“ a kvalitně výstup předvedla. Všem bylo jasné, že tuto roli musí hrát ona. Nakonec i původní představitelka si oddechla. V epizodní roli se prý cítila lépe.

Asi po měsíci se začaly na zkouškách ztrácet menší finanční částky, kosmetika, některé rekvizity, například originální brýle, nebo klobouček.

Pak se zase objevily peníze, které nikomu nepatřily, rekvizity se našly pod stolem, kde Lída aktivně pracovala na výrobě kulis. Nikdy nedošlo k přímé konfrontaci, ale bylo patrné, že u někoho probíhá velký vnitřní boj.

Při již zmiňovaných aktivitách, předvádění, co tě potkalo špatného, odstrkování zlého se Lída většinou obracela na členky souboru, které dle jejího názoru se mají dobře, ale neváží si toho. Někdy zazněla i závist, pak se i za ni styděla. Bála se, aby toho nebylo moc a ona nemusela soubor opustit.

Před Vánoci problémy ustaly. Asi si všichni oddechli, protože nácvik byl v plném proudu, představení již potřebovalo jen drobné úpravy.

Ve škole se u Lidky projevilo také zlepšení. Samozřejmě ne od pětěk k jedničkám, nebo dvojkám, ale po loňských tří nedostatečných jsou dvě dostatečné velký úspěch.

V nejbližší době ale divadélko o svoji talentovanou herečku asi přijde. Bude se muset přestěhovat, i přes její nesouhlas, do Tachova, kam již v loňském roce odjeli čtyři členové souboru. Stále doufají, že se vrátí.

Fotografie z představení „*Little Red Riding Hood*“

Veronika

12 let

Horní Benešov

Rodina:

Veronika žije s rodiči a bratrem v jednom z mála panelových bytů v Horním Benešově. Ve stejném domě bydlí i babička. Rodina se aktivně zapojuje do kulturního dění města. Společně podnikají výlety do okolí, o děti pečují příkladně. Materiálně jsou zabezpečeny.

Škola:

Patří mezi nejlepší v ročníku. Již od první třídy samé jedničky. Ve škole je aktivní, zúčastňuje se soutěží, olympiád. Navštěvuje ZUŠ, obory hudební a výtvarný. V hudebním oboru se věnuje hře na flétnu, klavír a zpěvu. V jednáni se spolužáky i vyučujícími je přímá, rázná. Někdy až moc upovídaná, zvyklá být středem pozornosti.

Divadlo:

Již od začátku se jevílo problematickým účinkování v kolektivu. Veronika je spíše sólový hráč s potřebou vždy vyniknout. Od prvních zkoušek nebylo jasné, kam ji zařadit. Měla vysoké ambice, ostatním ale nenahrávala. Snad jen v případě, že bylo zřejmé, jak je někdo hloupý a ona chytrá. Zpočátku bylo v souboru sedm chlapců, zejména těm dávala najevo, jaký je mezi ní a jimi rozdíl. Chlapci mívali skutečně potíže se zapamatováním textu. Pak se jim hlasitě vysmívala.

Bylo nutno radikálně řešit a upozornit, že divadlo pracuje kolektivně. Dala si říci a v současnosti patří k těm pro kolektiv obětavějším. Dokonce uznala i u jiných talent a přizpůsobila se.

Nejlépe jí vyhovuje vytvářet hudební doprovod, dobře se cítí i v roli vypravěče. Ve škole prý museli **dramatickou umělkyni** mírně zklidňovat. Zejména po úspěchu prvních představení, kterých se zúčastnila Veroničina rodina v opravdu hojném počtu – 12. V docházce na zkoušky je Veronika naprosto spolehlivá, i v přípravě hudebního doprovodu. Do budoucna je potřeba ještě pracovat na součinnosti s kolektivem, více věnovat pozornost potřebě do kolektivu patřit.

Vendula

14 let

Horní Benešov

Rodina:

Bezproblémová, 2 děti. Vendula je v rodině pravděpodobně dominantní. Dle vyprávění rozhoduje, kam se pojedou na výlet, co budou o víkendu dělat. Materiální zajištění velice dobré. Nabízela i příspěvek na kulisy a kostýmy, místo sociálně slabších spoluhereček.

Škola:

Ve třídě patří k lepšímu průměru. Připravuje se ke studiu na střední škole. I ona by ráda studovala konzervatoř, ale jako přípravu na režii. V třídním kolektivu je oblíbená. Stejně jako v rodině je organizátorkou dění. Někdy příliš hlučná.

Divadlo:

Z počátku se přišla jen podívat, co se v kroužku děje. V prvním představení neúčinkovala, protože již role byly rozděleny a veřejné vystoupení se konalo již za čtrnáct dní. Pomáhala ale s úpravou kostýmů a rozhodla se zůstat. Náročnými se jevily diskuze, proč právě takto, proč ne jinak, ale několik nápadů našlo uplatnění. Ukázaly se mladým herečkám bližší, než původní návrh. Týden před premiérou se Vendula s Anetou dostaly do velkého sporu. Prohlásily, že už je v divadle nikdo neuvidí. Stálo obrovské úsilí přesvědčit je, že plakáty jsou vyvěšeny, diváci se těší na vystoupení a byla by škoda nepředvést kvalitně nastudované vystoupení. Povedlo se a holky byly spokojené.

V rozcvíčkách patří spolu s Anetou k nejaktivnějším, je potřeba je upozorňovat, že je potřeba nechat se projevit i ostatní.

Vyžaduje, aby byla chválená, i s vysvětlením, za co. Stejně se staví i ke kritice, zpočátku ji nebyla vůbec ochotná poslouchat. Nyní již i sleví ze svých názorů. Při pochvale někoho jiného, se vyptává na svůj výkon. Pokud zkouška odpadne, z důvodů zasedání zastupitelstva, či jiných, je Vendula nejvíc ze všech rozladěná. Prý se vždycky moc těší, a pak je zklamaná.

Snad v úsilí nepoleví a bude možné s ní i nadále pracovat.

Nikola

12 let

Horní Benešov

Rodina:

Prakticky nefunkční. Sourozenci se starají jeden o druhého, maminka stále na cestách, otec ve vězení. Díky příslušnosti k velké romské komunitě mají děti co jíst a oblečení. Občas se stará dědeček, ale kvůli vážným zdravotním komplikacím pobývá více v ústavním ošetření, než doma.

V období zimních měsíců děti navštěvovaly příbuzné a vždy pár dní u nich přebývaly. Sociálním pracovnícům se nedařilo situaci řešit, protože vždy při kontrole se komunita semkla a tvářila, že je vše v pořádku.

Škola:

Díky situaci v rodině Nikola opakovala ročník, ale v některých předmětech dokázala excelovat. Baví ji angličtina, hudební výchova, tělocvik. V kolektivu se jeví jako neprůbojná, neprosazuje příliš své zájmy. Vždy se ale do všeho aktivně zapojuje. Spolužáci ji přijímají kladně, při plánování výletu se nabídli zaplatit za ni cestu a ubytování.

Divadlo:

Do divadla přišla pomoci, co bude potřeba. Hrát nechtěla, jen se dívat, připravovat rekvizity. Líbilo se jí, že občas dostanou herci limonádu a sušenky, nebo ovoce. Je neuvěřitelné, kolik toho dokáže do hubeného těla uložit. Nejdříve měla strach z vystupování, ale nyní již se postaví, kam se jí řekne, předvede. Jen s učením textů je trošku potíží. Je nutné text maximálně zjednodušit. Projevená radost nad podařeným výkonem ovšem stojí za to. Do divadelního zápisníku napsala: „*Jsem ráda, že tu můžu s vámi být. Je mi tady dobře. A zlepšila jsem se ve škole.*“

Tereza

11 let

Horní Benešov

Rodina:

Vzorně pečuje o děti. Věnuje se jejich všestrannému rozvoji. V zimě lyže, nejlépe Alpy, v létě mořské destinace. Materiální vybavení nadstandardní. Tereza má jednu sestru, obě děvčata jsou vychovávána jako princezničky. Nakonec tomu odpovídá i jejich vzhled, modrooké štíhlé blondýnky.

Škola:

Ve škole patří Tereza k premiantkám. U spolužaček je velice oblíbená, hlavně kvůli materiálnímu zázemí. Půjčuje jim značkové oblečení, hračky. Chlapci zase soutěží o její přízeň.

Divadlo:

V dvojjazyčných pohádkách získala zpočátku díky vzhledu role princezen, jenže zkoušku od zkoušky bylo patrnější, že je třeba text zredukovat na minimum. Tréma stále přetrvávala. Pantomimicky se projevovала velmi dobře. Ačkoliv má problémy s přednesem textu, ráda zpívá, a tak jsme postupně nahrazovaly mluvené slovo zpívaným. A má to úspěch. Rodiče nejdříve nelibě nesli, že oproti talentům Anety a Lídy působí nevýrazně, ale nyní jsou spokojeni.

V příštím roce pravděpodobně nastoupí Tereza na gymnázium do Bruntálu. Také na přání rodičů, bude navštěvovat dramatický kroužek ve SVČ. Snad jí bude příprava v Horním Benešově prospěšná.

Divadelní soubor

11-14 let

Horní Benešov

V souboru zůstalo jen 6 děvčat, což je z velké části způsobeno i sociálními změnami ve společnosti. Již bylo uvedeno, že okres Bruntál pravidelně obsazuje některé z předních míst v žebříčku nezaměstnanosti. Mnozí si zvykli na sociální dávky, které jim byly kráceny. Kupují si levný alkohol a tabák, po čase se dostávají do problémů, a protože většinou mají rozsáhlé příbuzenstvo v různých okresech, migrují. Bývalí členové souboru občas přijedou na návštěvu, stýská se jim po divadle. Rádi vzpomínají, chtějí se vrátit. Ne vždy s nimi byla práce jednoduchá, ale určitě by se mohli opět zapojit. Samozřejmě ne všichni, kteří činnost v ochotnickém divadle ukončili, se odstěhovali. Někteří přehodnotili životní priority, další dojíždí do škol, nezbývá jim čas.

Děvčata ve stávajícím souboru jsou z rozdílných rodinných poměrů. Divadlo rozdílů stírá. Na pódiu zapomenou na starosti a všechna chtějí jedno, aby diváky přesvědčila o pravdivosti svého vystoupení. A tak to bylo se všemi členy souboru. Například dva chlapci, jeden 16 let, druhý 11 let se pohádali kvůli rozházenému oblečení. Zazněl gong, přestali se sporem, vyběhli na jeviště, odehráli svou roli a pak, v zákulisí, dořešili svůj problém. Již ale podstatně klidněji. Myslím si, že takto by to bylo optimální v každém pracovním procesu.

Závěr:

Hlavním cílem práce bylo charakterizovat význam ochotnického, zvláště dětského divadla v rámci volnočasových aktivit i dramatické výchovy ve školách. Tohoto cíle bylo dosaženo zmapováním činnosti dětských divadelních souborů.

Význam je zřejmý v dějinných souvislostech teoretické části a neméně v kazuistice souborů a jednotlivců v části praktické. Velkým zklamáním pro mě bylo, že žádný s dětských souborů, ve kterých jsem pracovala, po mém odchodu nepokračoval ve své činnosti, přes velké zklamání dětských herců. Schází prý lidé s dostatečným množstvím času.

Na otázku, zda má v dnešní době ještě smysl hrát s dětmi ochotnické divadlo, když mají tolik moderního technického vybavení, je nutno odpovědět:

Právě v této době, ztrácejících se přímých kontaktů mezi lidmi, je důležité najít cestu zpět. Ne všechny děti raději tráví čas u počítače.

Je činnost v divadelním, či dramatickém kroužku způsobem pro zlepšení vztahů žáků k výuce a vzdělávání?

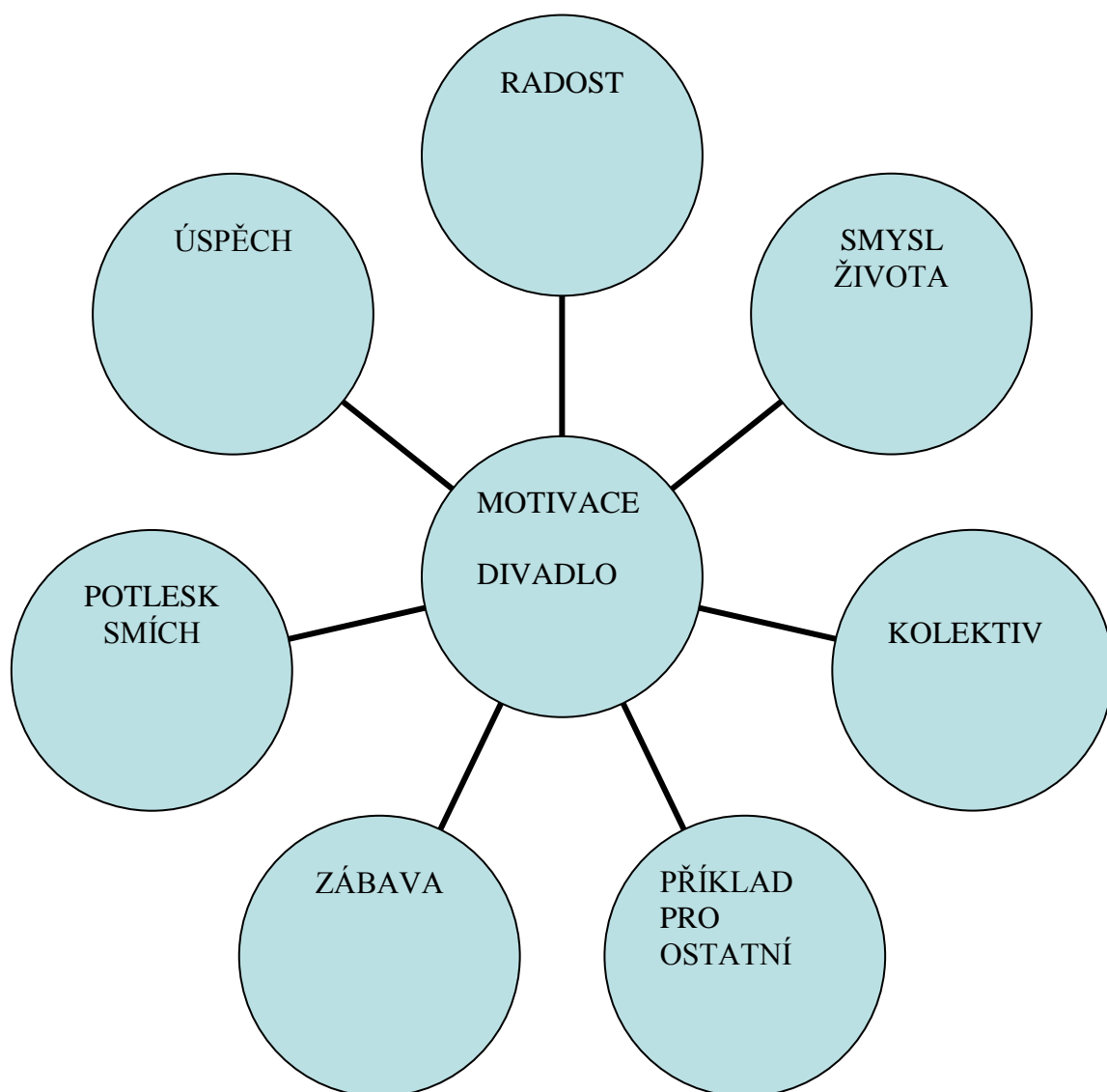
Určitě ano, jak prokázal empirický výzkum této práce. Ne všichni, kteří byli objekty výzkumu, zlepšili svůj školní prospěch, ale naučili se nebát vyjadřovat své názory, setkali se s úspěchem, překonávali snáze obtíže a konečně – cítili se ve svém jednání jistější a přehodnotili vztah ke vzdělávání, někdy i životním cílům.

Je dobré si říci: *„Tady jsem já, ne vše se mi podaří, ale něco umím (didakticky neaktivní sloveso). Pojďme se vzájemně respektovat. Zkusím vás přesvědčit.“*

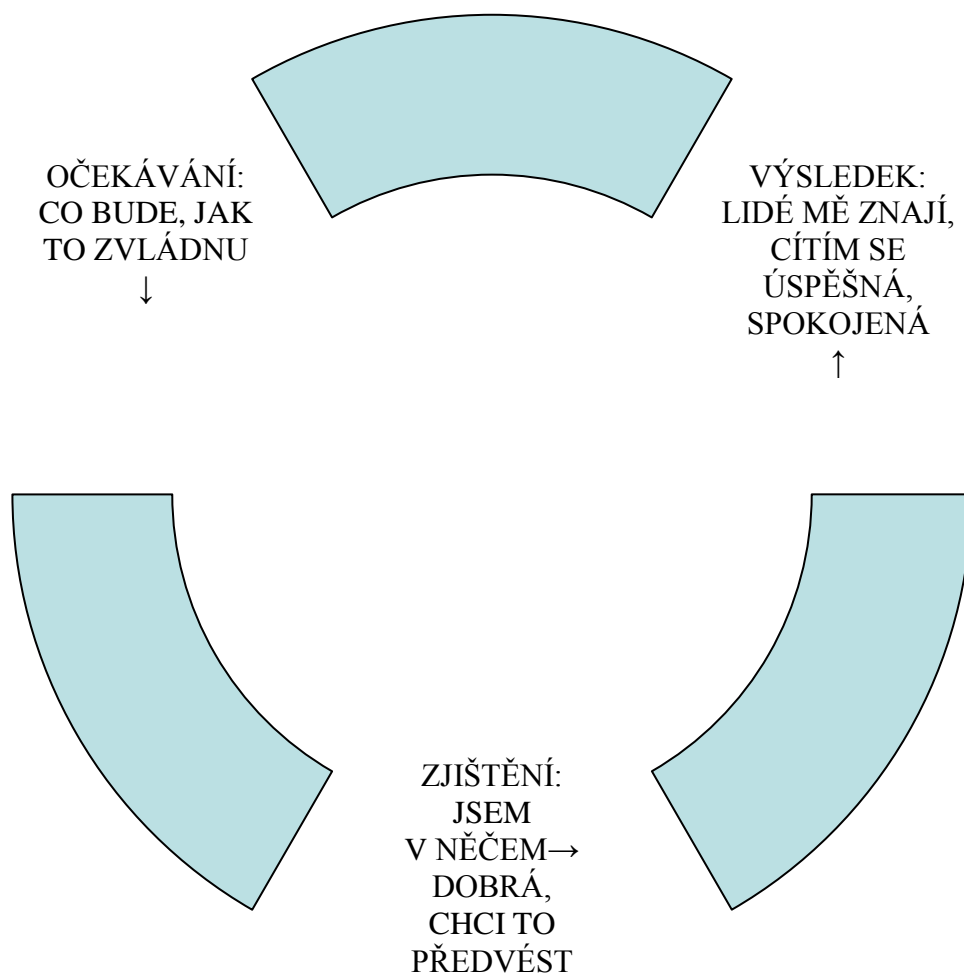
„Každý z nás někdy cítí, že potenciál, který v něm dřímá, nezažehnou jiskry všedního dne. Ve srovnání s tím, jací bychom měli být, jsme probuzeni pouze částečně. Naše ohniště jsou navlhlá. Využíváme pouze nevelkou část našich psychických i fyzických zdrojů. Obecně můžeme říci, že člověk žije pod své možnosti. Má různé druhy schopností, které není zvyklý využívat. Je zřejmé, že lidský organismus shromažďuje zásoby energie, kterou normálně nevyužívá. Čím dál tím hlouběji uložené vrstvy výbušného materiálu jsou připraveny k použití pro každého, kdo dosáhne dostatečně hluboko.“

William Jerry

MOTIVAČNÍ DIAGRAM

VÝVOJ OPTIMÁLNÍHO PŮSOBNÍ JEDNOTLIVCE V OCHOTNICKÉM
DIVADLE:

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ:

- 1) KOMENSKÝ, J. *Škola na jevišti*. Brno : KOMENIUM. 1947. 119 s.
- 2) GOFFMAN, E. *Všichni hrajeme divadlo*. Praha : Nakladatelství studia Ypsilon. 1999. 247 s. ISBN 80-902482-4-1
- 3) OUDES, J. *Dětské loutkové divadlo*. Praha : Albatros. 1980. 142 s. ISBN 13-809-80 14/55
- 4) VOLF, V. *Dramatická výchova*. Brno : Computer Press. 2006. ISBN 80-251-0994-1
- 5) ELLISON, S. *Tvůrčí hry pro děti*. Praha : Pragma. 2008. ISBN 978-80-7349-108-6
- 6) BRODECKÁ, L. *Děti hrají divadlo*. Brno : MC nakladatelství. 2003.
- 7) MACHKOVÁ, E. *Úvod do studia dramatické výchovy*. Praha : IPOS-ARTAMA. 1998. ISBN 978-80-7331-089-9
- 8) BACHTIN, M. M. *Francois Rabelais a lidová kultura středověku a renesance*. Praha : Argo. 2007.
- 9) ČERNÝ, V. *Staročeská milostná lyrika*. Praha : Mladá fronta. 2006. ISBN 80-204-0833-9
- 10) ŽÁČEK, J. *Kašpárek v pekle*. Praha : Šulc. 1995. ISBN 14/42 879-47-95
- 11) DUNOVSKÝ, J. *Sociální pediatrie. 1.vyd.* Praha : GRADA Publishing. 1999.
- 12) ČÁBALOVÁ, D. *Studijní opora k předmětu KPG/PG1. Plzeň 2011.*
- 13) BARTOŠ, J., et al. *Dějiny českého divadla I*. Praha : Academia. 1968. 424 s. ISBN 8049 21-090-68
- 14) Státní okresní archiv Opava (SOKA Opava) 1908-1953, 1184, II/122/1,2
Divadelní ochotnický spolek Havlíček, Štítina
- 15) DOMINIK, J. HRANOŠOVÁ, V. *50 let ZŠ gen. Heliadora Píky ve Štítině*. Lhota u Opavy : Máj. 1999.
- 16) *DIVADLO a divadelnictví na Moravě*. Knihy a články 1988-1992, soupis premiér a recenzí. Zprac. Ivana Planá. Olomouc, Brno, SVK 1993, s. 83. kART.
- 17) *MÍSTOPIS českého amatérského divadla, II. díl*. Praha, IPOS ARTAMA 2002, s.533.

- 18) NAŠI FURIANTI-REALISTICKÉ DRAMA [on line]. [cit. 2012/01/10]
Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org>
- 19) ANTICKÉ DIVADLO [on line]. [cit. 2012/01/03]
Dostupné z: <http://www.antickepamatky.cz/place>
- 20) Kroniky uložené u obyvatel obce Štítina: Kronika Šamu (Marie Dominiková)
Kronika obce (p. Glabazňa,
pí. Hajdrová, OÚ)
Kronika školy (ZŠ Štítina)
- 21) Vyprávění pamětníků, obyvatel obce Štítina a města Horní Benešov
- 22) Bulletin dobrovolnického centra ADRA. 2011
- 23) MARUŠÁK, et al. *Dramatická výchova v kurikulu současné školy*.
Praha : Portál. 2008. ISBN 978-80-7367-472-4

SEZNAM PŘÍLOH:

- 1) Odpověď C.K. okresního hejtmanství v Opavě na žádost o založení ochotnického spolku Havlíček ve Štítině, 13.10. 1908
- 2) Kopie listu archívni evidence: Divadelní ochotnický spolek Havlíček Štítina
- 3) Kopie žádosti o možnost sehrát divadelní představení, 18.4. 1948
- 4) Kopie výstřižků z novin, zapůjčené panem Zabořilem z Horního Benešova (1998)
- 5) Kopie novinových výstřižků ŠAMU – 2001, Štívadlo – 2002
- 6) Kopie programu Štívadlo 2006

SEZNAM ZKRATEK:

ŠAMU – ŠTÍTINSKÁ AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ

MNO – MORA VSKÁ NÁRODNÍ OBEC

ZO KSČ- ZÁKLADNÍ ORGANIZACE KSČ

JNV – JEDNOTNÝ NÁRODNÍ VÝBOR

SVČ- STŘEDISKO VOLNÉHO ČASU

ZŠ- ZÁKLADNÍ ŠKOLA

MŠ- MATERŠKÁ ŠKOLA

ŠVP- ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

RVP- RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

IC- INFORMAČNÍ CENTRUM

SOKAO- STÁTNÍ OKRESNÍ ARCHÍV OPAVA

AJ- A JINÉ